

COUDENBERG

Tijdschrift voor Federalisme en Demokratie

in dit nummer ....

VERSLAG KOMMISSIE STAATSHERVORMING

DRIEMAANDELIJKS - JAARGANG 1 NR. 1 - JULI 1988 - ABONNEMENT : 500 F
REDAKTIESEKRETARIAAT & VERANTWOORDELIJK UITGEVER :
DANIEL VANPARYS, BREDERODESTRAAT 13, 1000 BRUSSEL

COUDENBERG - TIJDSCHRIFT VOOR FEDERALISME EN DEMOKRATIE

Het tijdschrift is een uitgave van de vzw Groep Coudenberg en verschijnt viermaal per jaar. Het abonnementsgeld bedraagt 500 F en moet worden gestort op rekeningnummer 702-0227682-25 van de Groep Coudenberg, Brederodestraat 13 te 1000 Brussel. De verkoopprijs per los nummer bedraagt 150 F.

Het redaktiecomité staat onder leiding van hoofdredakteur Prof. Dr. Kris Deschouwer.

De redactie behoudt zich het recht voor de publicatie van de ingezonden artikels en werken te weigeren. De niet gepubliceerde inzendingen worden op verzoek teruggezonden. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ingezonden bijdragen.

Elke gedeeltelijke of volledige overname van artikels moet geschieden met toestemming van de redactie.

Alle correspondentie voor het tijdschrift wordt gericht aan de heer Daniel Vanparys, verantwoordelijk uitgever, Brederodestraat 13 te 1000 Brussel.

WOORD VOORAF

De vzw Groep Coudenberg is een pluralistische en onafhankelijke denkgroep met een dubbele doelstelling. Zoals bepaald in het maatschappelijk doel, groepeerde de Groep Coudenberg mannen en vrouwen uit alle ideologische horizonten, die door studie, bezinning en overleg een politieke hernieuwing van het land beogen.

De Vereniging bestudeert in het bijzonder de middelen om de politieke beslissings- en beleidsmechanismen en de actieve participatie van de burger te verbeteren. De Groep streeft naar de verwezenlijking van een waarachtig en evenwichtig federalisme met het oog op een verdere ontplooiing van het land in Europa en in de wereld.'

De doelstelling is duidelijk. De Vereniging wil door studie en bezinning de middelen onderzoeken om de burger nauwer te betrekken bij het staatsbeleid en om een bundelend, evenwichtig en doelmatig federalisme te verwezenlijken.

In een land waar sinds 1970 bijna dagelijks over federalisme gesproken wordt in een vaak Babels aandoende spraakverwarring, komt een tijdschrift over federalisme en democratie niets te vroeg. Het tijdschrift richt zich echter niet enkel tot onze politieke mandatarissen en universiteiten maar ook en vooral tot de gewone burger die zich op objectieve en pluralistische wijze wenst te informeren over de toekomst van onze instellingen en de werking van een klassiek federaal systeem.

Het tijdschrift zal viermaal per jaar verschijnen en staat open voor alle mogelijke bijdragen. Naast bijdragen van binnen- en buitenlandse gastauteurs plannen wij ook de publikatie van verslagen van studiedagen en seminaries door de Coudenberg Groep georganiseerd, boekbesprekingen, enz...

Ter kennismaking sturen wij u hierbij het eerste nummer dat meteen een themanummer is. Binnen de Groep Coudenberg werd enkele maanden geleden een 'Kommissie Staatshervorming' opgericht, belast met het uitwerken van de voorstellen die de Groep eind 1987 formuleerde in haar boek 'Naar een ander België ?' (uitgeverij Lannoo). Het eindverslag van deze Kommissie aan de Groep Coudenberg kozen wij voor u als ons eerste nummer. Wij hopen dat u er net als de leden van de Groep grondig zult over nadenken.

De goede werking van dit nieuwe tijdschrift hangt ook van u af. Alleen een ruime oplage met voldoende abonnementen kan borg staan voor de leefbaarheid. Wij nodigen u dan ook uit om vandaag nog een abonnement te nemen en dit nummer aan alle mogelijke geïnteresseerden te laten zien.

De Voorzitter,

Jean-Pierre De Bandt.

**VERSLAG VAN DE
KOMMISSIE
STAATSHERVORMING**

VERSLAG KOMMISSIE STAATSHERVORMING

WOORD VOORAF

Het Coudenberg Rapport dat eind 1987 verscheen, genoot veel belangstelling bij de publieke opinie en in de media. De algemene politieke en maatschappelijke beschouwingen over het reilen en zeilen in dit land werden vrij algemeen beaamd.

Bepaalde standpunten over de staatshervorming kregen evenwel de meeste aandacht maar riepen ook de meest uiteenlopende vragen en twijfels op.

De auteurs van het Coudenberg Rapport stelden een onderzoek in het vooruitzicht van twee federale hypothesen : een meerpolig federalisme maar eveneens een federalisme gebaseerd op een verbetering van de wetten van 1980 (deze tweede hypothese werd in de media onderbelicht). Dit onderzoek is intussen gebeurd en het Coudenberg Rapport werd – zonder aan de krachtlijnen te raken – bijgestuurd, verduidelijkt en aangevuld waar nodig.

Sinds februari 1988 werd het dossier voorbereid in een Kommissie Staatshervorming waarvan veertig Coudenberg-leden deel uitmaakten zowel van socialistische, kristen-demokratische, liberale als groene strekking. Dit dossier is dan ook belangrijk, ook al bestaat er uiteraard geen volledige eensgezindheid over alle punten. Opvallend en hoopgevend bij de voorbereiding van dit dossier was het ontbreken van enige taalkundige kloof.

Doorheen dit dossier doorvoelt men de betrachting naar een evenwichtig federalisme dat beantwoordt aan de klassieke federale beginselen die uitgebreid in het Coudenberg Rapport werden besproken (samenwerking en autonomie, solidariteit en verantwoordelijkheid, territorialiteit), maar dat evenzeer oog heeft voor de realiteiten van dit ingewikkelde land. In dit dossier wordt dan ook meermaals de link gelegd met het regeerakkoord. In dit land waar het federalisme dagelijks wordt voorgesteld als middelpuntvliedend, blijkt het nodig 'ons' federalisme te omschrijven als

– unionistisch federalisme : een federalisme dat niet alleen de autonomie en verscheidenheid van de deelstaten waarborgt, maar evenzeer de nationale eenheid en cohesie;

– basisdemocratisch federalisme : een federalisme dat vertrekt vanuit de basismilieus (gemeenten en gedemocratiseerde provincies) en niet vanuit de wens voor een maximale machts- en bevoegdheidsoverdracht van een Belgisch niveau naar een Vlaams, Waals of Brussels niveau.

De Coudenberg Groep is inderdaad een unionistisch, Belgischgezind initiatief maar dan wel wars van elk konservatief Belgisch nationalisme dat niet beseft dat het oude Jakobijnse België voltooid verleden tijd is.

Dit dossier behandelt drie thema's die we o.m. politiek gezien het meest dringend achten : motivering van het onderzoek van beide federale hypothesen, het aantal gewesten en de bevoegdheidsverdeling. Hiermee is het werk van de kommissie niet beëindigd. Enkele andere thema's zullen in afzonderlijke dossiers worden behandeld : de instellingen en de conflictenregeling, de financiële middelen en de fiskaliteit, het statuut van Brussel.

Luk Ryckaert

Voorzitter Kommissie Staatshervorming
Koördinator BPS-SPB

INHOUDSTAFEL

HET COUDENBERGPLAN VOOR DE STAATSHERVORMING – WOORD VOORAF	blz 3
DEEL I : HET WAAROM VAN EEN ONDERZOEK NAAR 2 FEDERALE HYPOTHESEN.	blz 6
1.1. Een meerpolig federalisme.	blz 6
1.2. Een federalisme op basis van de wetten van 1980.	blz 13
DEEL II : HET AANTAL GEWESTEN IN DE TWEE FEDERALE HYPOTHESEN.	blz 15
2.1. Wat met Brabant ?	blz 15
2.2. Aantal gewesten in hypothese van meerpolig federalisme.	blz 16
2.3. Aantal gewesten in hypothese van federalisme op basis van de wetten van 1980.	blz 17
DEEL III : DE BEVOEGDHEIDSVERDELING.	blz 19
3.1. Algemene beschouwingen.	blz 19
3.1.1. De bevoegdheidsverdeling in de 2 federale hypothesen.	blz 19
3.1.2. Geen maximale autonomie voor de gewesten, maar een optimale bevoegdheidsverdeling.	blz 19
3.1.3. Progressief of konservatief ?	blz 20
3.1.4. Unionistisch federalisme.	blz 20
3.1.5. Basisdemocratisch federalisme.	blz 21
3.1.6. Niet alleen een zaak van structuur, maar ook van mentaliteit.	blz 22
3.2. De aard van de bevoegdheidsverdeling.	blz 23
3.2.1. Eksklusieve, concurrerende en gemengde bevoegdheden.	blz 23
3.2.2. Intergewestelijke kooperatie of nationale coördinatie ?	blz 24
3.2.3. Toegevoegd en residuaire bevoegdheden.	blz 25
3.3. De inhoudelijke bevoegdheidsverdeling.	blz 26
3.3.1. Bevoegdheden van de nationale staat.	blz 26
3.3.2. Bevoegdheden van de gemeenschappen.	blz 30
3.3.3. Bevoegdheden van de gewesten.	blz 31
3.3.4. Gemengde of concurrerende bevoegdheden van de gewesten en de nationale staat.	blz 32
3.3.5. Samenvatting van de bevoegdheidsverdeling.	blz 36
3.3.6. Evaluatie van de bevoegdheidsverdeling in het regeerakkoord.	blz 37

DEEL I : HET WAAROM VAN EEN ONDERZOEK NAAR 2 FEDERALE HYPOTHESEN.

Omwille van de feiten opgesomd onder punt 1.1 (de eerste alinea's) is de evaluatie van het meerpolig federalisme uitvoeriger dan deze van het federalisme op basis van de wetten van 1980. Dit betekent niet dat het onderzoek naar het federalisme op basis van 1980 minder belangrijk zou zijn, integendeel. Dit onderzoek is essentieel, gelet op de politieke toestand (zie punt 1.2).

1) Een meerpolig federalisme.

Het Coudenberg Rapport heeft het over een intellectuele voorkeur voor een meerpolig federalisme ('de ideale staatsvorm voor België'). Het onderzoek van zulk model en a fortiori een voorkeur voor dit model dient grondig gemotiveerd te worden, gezien :

- dit model strijdig is met grondwetsartikel 107quater (dat 3 gewesten voorziet) en met de fundamentele van de wetten van 1980. De dualistische regionalisering en kommunalisering van 1980 bestaat, evenals de regionale instellingen en administraties. Sommigen, ook gematigden, betwijfelen of een alternatief (meerpoligheid) nog kan;
- de toppen van de meeste politieke partijen, evenals het regeerakkoord, houden vast aan het dualisme;
- in bepaalde middelen bestaan huizenhoge misverstanden en onwetendheid inzake meerpolig federalisme dat onder meer soms als een soort neo-unitarisme wordt voorgesteld. Men verwacht van de Coudenberg Groep een duidelijk antwoord op vele vragen.

De technische gebreken van de wetten van 8 en 9 augustus 1980 zijn voldoende bekend (onduidelijke bevoegdheidsverdeling, dubbelmandaat, gebrekkige conflictenregeling...). Deze wetten zijn dus technisch verbeterbaar. Het probleem is echter dat het fundament, het uitgangspunt veel nadelen heeft : het dualisme. Hierna pogen we de nadelen van het dualisme – en dus meteen de voordelen van meerpoligheid – aan te duiden.

1.1.1. HET DUALISME IS NATIONALISTISCH GEINSPIREERD.

Het dualisme gaat uit van het bestaan van een Waalse en Vlaamse volksgemeenschap. De mate van zelfbeschikking die aan Vlaanderen en Wallonië wordt toegekend verschilt in de diverse voorstellen gradueel (gaande van regionalisatie over federalisme en konfederalisme tot separatisme). Het uitgangspunt is echter hetzelfde. Het al dan niet aanvaarden van dit nationalitair uitgangspunt is de sleutel van alle discussies over de staatshervorming. Alle juridische, technische, psychologische argumentaties leiden uiteindelijk naar dit uitgangspunt. Het nationalitair uitgangspunt is betwistbaar.

Rekening houdend met de uiteenlopende criteria die het bestaan van volkeren of gemeenschappen legitimeren (sociologische, historische, geopolitieke, kulturele, socio-ekonomische,...), bestaat in België weliswaar een Vlaamse en franstalige kultuurgemeenschap maar geen Vlaams of Waals 'volk' in de nationalistische betekenis van het woord.

Bij de bevolking leven allerlei gevoelens, bewustzijnsreflexen : vooral kleinschalige (gemeentelijk, provinciaal), in mindere mate 'Belgische', in een nog iets mindere mate 'Vlaamse' en 'Waalse' sentimenten en in nog mindere mate Europese en mondiale sentimenten (zie ondermeer de opiniepeiling in opdracht van de Coudenberg Groep van juli 1984).

De these van de 'kunstmatige' Belgische Staat versus de 'echte' 'Vlaamse' en 'Waalse' volksge-meenschap is betwistbaar. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat het Belgisch bewustzijn hoger scoort dan het Vlaams en Waals bewustzijn. Opvallend is dat vooral bij de jongeren Belgischgezinde en middelpuntzoekende trends opduiken. We denken aan politieke jongeren-groepen (de liberale studenten, de Belgische Progressieve Socialisten - Socialistes Progressistes Belges, de Jeunes PSC, aan de jongerenvereniging 'Belg en fier het te zijn' en Europees gerichte jongerenverenigingen, aan jonge partijen zoals Agalev-Ecolo en de PvdA-PTB.

Van Vlaams-nationale en Waals-nationale zijde wordt soms het foutief karakter van hun nationaliteitentheorie impliciet erkend waar men stelt dat er nog geen Vlaamse (Waalse) natie bestaat, maar dat men deze wil creëren via de regionale instellingen. Het federalisme wordt dus expliciet als een nationalistisch instrument gezien. Een denkfout van elk dualistisch model is bijgevolg dat men een sociaal-ekonomische federalisering wil steunen op een taal- en kultureel criterium. Dit unidimensioneel denken staat haaks op de filosofie van het klassieke federalisme.

1.1.2. NATIONALISME EN FEDERALISME ZIJN ONVERZOENBAAR.

De onverzoenbaarheid van nationalisme en federalisme werd omstandig aangetoond in het Coudenberg Rapport (Blz. 134-135). Het nationalisme bemoeilijkt democratisch federaal denken. Het nationalisme als uitgangspunt voor staatsordening is grotendeels voorbijgestreefd. Meertalige landen maken geen gebruik van het taalkriterium als basis van een federatie. De taal immers is een middelpuntvliedende faktor. De meertalige federale staten hebben dan ook meerpolig federalisme. Federale staten waar het nationalitair criterium toch als uitgangspunt werd of wordt genomen leiden een konfliktueus bestaan (tot en met burgeroorlogen). Ok al is het Belgisch klimaat vreedzamer, blijkt ook hier dat hoe meer er wordt opgesplitst volgens het nationalitair criterium, hoe scherper de kommunautaire spanningen worden.

Over het Zwitsers model schreef G. de Reynold in 'Destin du Jura' :

'Talen zijn voor ons centrifugale krachten. Als men ze uit naam van de ethnische realiteit de overheersende plaats in ons publiek recht zou geven, als men de indeling per kantons, die het werk is van de natuur en van de geschiedenis, zou vervangen door een indeling per ethnische groepen in naam van een ideologie waaruit bepaalde imperialismen munt kunnen slaan, dan zou Zwitserland niet langer dan drie dagen blijven bestaan.'

1.1.3. HET DUALISME IS EEN VERDOKEN UNITARISME EN IS WEINIG DEMOKRATISCH

De visie van het 'zelfbeschikkingsrecht van het Vlaamse en Waalse volk' negeert elke zelfbeschikking voor de Belgische gemeenschap als geheel, voor de provincies en voor de Brusselse gemeenschap.

Het is deze visie niet te doen om de invoering van een klassiek federalisme maar om de vervanging van het unitaire België door een nog strakker unitair Wallonië en dito Vlaanderen die maximaal de macht naar zich toe willen halen.

In feite is er mentaal weinig verschil tussen het traditioneel Belgisch nationalisme enerzijds en het Vlaams en Waals nationalisme anderzijds. Beide nationalismen denken unidimensioneel, beide groepen wensen een zo unitair mogelijke staat (België, Vlaanderen of Wallonië naargelang) met uitgomming van de verscheidenheid. Het 'echte' neo-unitarisme zit dus niet bij Coudenberg of bij andere voorstanders van meerpolig federalisme, maar bij de genoemde nationalismen.

Het centraliserend karakter van het tweeledig 'federalisme' blijkt ook uit het feit dat de spanningen tussen de twee zogenaamde volksgemeenschappen telkens weer kunstmatig aangewakkerd worden en aanleiding geven tot oproepen voor Vlaamse en Waalse kohesie en frontvorming.

De Vlaamse en Waalse regeringen pogen hun bestaansreden te rechtvaardigen door macht en middelen te onttrekken aan de nationale staat, aan de provincies en aan de gemeenten. De ervaring van enkele jaren toepassing van de wetten van 1980 bewijzen deze centraliserings-tendens.

Meer zelfs : de goedkeuring van de wetten van 1980 in het parlement gebeurde volgens alle waarnemers in volle haast en verwarring. Vele parlementsleden stemden de wetten zonder ze gelezen te hebben, laat staan onderzocht te hebben. De spanningen, conflicten en blokkeringen die het dualisme van het stelsel van 1980 met zich bracht, waren stuk voor stuk voorspeld nog voor de stemming van de wetten.

1.1.4. POLITIEK-TECHNISCHE EFFICIENTIE.

Het niet bestaan van een geslaagd tweeledig federalisme in het buitenland is geen toeval. Zulk federalisme kan immers om technische redenen niet efficiënt werken .

Dualistisch federalisme is een contradictio in terminis. Bij onenigheid bestaat het gevaar voor immobilisme, suprematie van 1 van de partners of afscheiding. Grondwetspecialisten (o.m. Prof. Carl. J. Friedrich) stellen dan ook dat federalisme minstens zes.deelstaten vereist. In een dualistisch model gebeuren alle belangentegenstellingen, alle conflicten op eenzelfde Vlaams-Waalse breuklijn. Elk van de deelstaten voelt zich – terecht of ten onrechte – konstant benadeeld. Elk voordeel dat aan de ene deelstaat wordt gegeven wordt door de andere deelstaat immers beschouwd als iets dat hem wordt onthouden of ontnomen. Dit veroorzaakt wedijver, frustratie en zucht naar compensaties.

Ook vandaag (met de gebrekkige wetten van 1980) bestaat deze kommunautaire wedijver en compensatiezucht. Het verder bouwen in de richting van het dualistisch federalisme zal de kommunautaire polarisering nog vergroten en institutionaliseren. Hoe meer dualisme, hoe sterker de middelpuntvliedende krachten worden en hoe zwakker de middelpuntzoekende krachten. Alle buitenlandse voorbeelden en de ervaring in België van de jongste jaren bewijzen dit glashelder. In een meerpolig federaal model daarentegen wisselen de belangen en de tegenstellingen tussen de deelstaten voortdurend. Konkreet zal nu eens Luik 'front' vormen met Limburg, een andere keer Brabant met Antwerpen, dan weer West-Vlaanderen met Luxemburg enz.. Dit moge vandaag weinig realistisch klinken, in elke meerpolige federatie is dit een evidentie. De 'criss-crossing of conflicts' zou ook in België gaan spelen en aldus de Vlaams-Waalse polarisatie doorkruisen en dus steeds verder afzwakken. Ook een provinciale senaat zou de bipolarisering doorbreken. Een senaat met een samenstelling gebaseerd op de taalgemeenschappen daarentegen zou bestendig kunnen leiden tot immobilisme en konfrontatie. Om al deze redenen delen we geenszins de vrees dat meerpolig federalisme op termijn de bipolarisering niet zou kunnen verhinderen.

1.1.5. BEVORDERING VAN DE KOMMUNAUTAIRE VERSTANDHOUDING.

Herhaaldelijk werd betoogd dat bepaalde grondwetsherzieningen en wetten een definitieve kommunautaire rust zouden brengen (1970, 1980...) Ook vandaag wordt beweerd dat een verdere federalisering op basis van art. 107quater de definitieve kommunautaire rust zal brengen. Dit valt te betwijfelen.

Een federalisme dat wordt gekarikaturaliseerd tot het geven van meer bevoegdheden, middelen en instellingen aan twee nationalismen, bestendigt de kommunautaire onrust. Deze nationalismen die mekaar bestrijden, rechtvaardigen elkaars bestaan en voeden elkaar.

Een dualistisch federalisme – hoe ver doorgedreven ook – kan nooit kommunautaire vrede brengen omdat er altijd voldoende probleemgebieden overblijven om de kommunautaire onrust te bestendigen : sociale zekerheid, verkeerswezen, landsverdediging, buitenlandse zaken,... Voor wie van vergaande Waalse en Vlaamse autonomie de kommunautaire vrede verwacht (door het wegnemen van wrijvingspunten of zondebokeffecten) is het meer konsekwent het separatisme te verdedigen zoals overigens de stellers van het Coudenberg Rapport reeds opmerkten.

Meerpolig federalisme zal de Vlaams-Waalse tegenstellingen afbouwen wegens technische redenen (zie punt 1.1.4) en wegens psychologische redenen. De provincies (*) zouden immers in een meerpolig federalisme door hun valorisering en democratisering (onvergelijkbaar met de magere provinciale structuren van vandaag) een nieuw regionaal bewustzijn stimuleren, ten nadele van het oude Waals en Vlaams bewustzijn. Hier zit dan ook de verklaring van de allergie van vele Vlaamse en Waalse nationalistes voor meerpoligheid. (Het Coudenberg Rapport voorspelde haarfijn bepaalde reacties op het eigen rapport : zie o.a. blz. 192, 4de al.).

(*) : onder punt 2.2 zal toegelicht worden waarom de provincies worden weerhouden als pragmatisch uitgangspunt in het meerpolig federalisme.

1.1.6. HERSTEL VAN HET VERTROUWEN IN DE BELGISCHE STAAT.

In Vlaanderen en vooral in Wallonië bestaat een zeker wantrouwen t.o.v. de nationale staat. Er bestaat echter eveneens onbehagen binnen Wallonië t.o.v. de Waalse deelstaat en binnen Vlaanderen t.o.v. de Vlaamse deelstaat (zo denken we aan de centraliseringstendenzen van de gewesten ten opzichte van de gemeenten en provincies). Meerpolig federalisme zal zowel de taalgemeenschappen als de provincies meer zelfvertrouwen en vertrouwen in de Belgische staat geven.

Aan Waalse zijde hoorden we dat meerpolig federalisme Wallonië zou verdelen terwijl daarentegen Vlaanderen één (unitaire) natie zou blijven. De taaië mythe over de zgn. homogene Vlaamse natie werd onder punt 1.1.1 reeds weerlegd. Terwijl er op taal- en cultureel vlak een Vlaamse identiteit en bewustzijn bestaat, is dit veel minder het geval voor de sociaal-ekonomische domeinen. Vlaanderen is hier geografisch en ideologisch even 'verdeeld' als Wallonië. De modale Belg is meer verbonden met zijn gemeente en provincie dan met zijn taalgemeenschap. Trouwens, indien men vreest dat meerpoligheid Wallonië (of Vlaanderen) zou 'verdelen' is dit een bewijs te meer dat het bestaan van een Waalse en Vlaamse volksgemeenschap een mythe is en dat meerpoligheid beter aan de sociologische realiteit beantwoordt.

1.1.7. INSTRUMENT VAN POLITIEKE DEMOKRATIE.

Federalisme is voor de Coudenberg een instrument van politieke democratie. Politieke democratie begint overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel aan de basis : in de wijk en de gemeente. Wat dit niveau niet aankan, wordt opgedragen aan de provincie en zo gaat men verder naar het nationaal en Europees niveau. Ons federalisme is dus een basisdemocratisch federalisme en heeft niets gemeen met het schijnfederalisme van de Waalse en Vlaamse nationalisten.

De deelstaten (provincies) van het meerpolig federalisme staan – ook geografisch – dicht bij de burger dan de entiteiten Vlaanderen en Wallonië. De problemen van Antwerpen zijn niet deze van Oost-Vlaanderen. De noden van Luxemburg zijn niet deze van Luik. De burger zal zich dichterbetrokken voelen bij gevaloriseerde en gedemocratiseerde provincies dan bij de huidige bureaucratistische en zwakke provincies of dan bij de verder afgelegen Vlaamse en Waalse deelstaat.

Bovendien kunnen in de provinciale deelstaten uiteenlopende regeringskoalities aan bod komen die beter beantwoorden aan de wensen van de betrokken bevolking. Ook kleinere partijen kunnen makkelijker aan bod komen, wat de politieke democratie verrijkt. Problemen rond asymmetrie bij regeringskoalities zijn in meerpolig federalisme onbestaand. Asymmetrie bemoeilijkt geenszins de stabiliteit van de nationale regering en is volkomen normaal in elk federaal land. In een tweeledig federalisme daarentegen tast asymmetrie de stabiliteit van de nationale regering wel aan, door het ontstaan van 'tegenmachten'. Ook indien de wetten van 1980 verbeterd worden door het afschaffen van het dubbelmandaat en door een duidelijker bevoegdheidsaflijning blijft dit probleem en wordt het zelfs groter naarmate de deelstaten meer bevoegdheden krijgen. Ook deze problematiek is inherent aan het dualisme. Het nastreven van symmetrie en parallellisme bij regeringskoalities om dit probleem te neutraliseren is wel begrijpelijk maar weinig democratisch en weinig federalistisch. Kortom, het dualisme schept hier een dilemma. In beide gevallen zit men slecht.

1.1.8. DE PROVINCIES ZIJN NIET TE KLEIN EN ZIJN SOCIAAL-EKONOMISCH VERDEDIGBAAR.

Herhaaldelijk wordt beweerd dat de provincies te klein zouden zijn om als deelstaten met ernstige bevoegdheden te fungeren, zodat meerpilig federalisme de facto op neo-unitarisme zou neerkomen. Vlaanderen en Wallonië zouden 'al klein genoeg' zijn.

Net hetzelfde argument gebruiken de Belgische unitaristen voor wie België 'al klein genoeg' is en voor wie zowel Vlaanderen, Wallonië als de provincies 'te klein' zijn.

Blijkbaar is niet bekend – zelfs niet in kringen die beter zouden moeten weten – dat de Belgische provincies gemiddeld groter zijn dan de deelgebieden van het efficiënt werkende federale Oostenrijk en Zwitserland. Twaalf staten in de VS, verschillende Canadese provincies en Duitse Länder hebben een kleiner bevolkingsaantal dan een modale Belgische provincie.

Men stelt ook dat de provinciale bevoegdheden mager zullen uitvallen gezien de interprovinciale bindingen en oversijpelingsseffekten. Ook dit argument (het bestaan van interprovinciale en interkommunautaire bindingen) gebruiken de Belgische unitaristen om elke federalisering af te wijzen. Een klassiek federalisme tast deze bindingen niet aan. Alle buitenlandse voorbeelden bewijzen het.

Een volledig homogene socio-ekonomische indeling van dit land bestaat niet. Overigens gelden ook andere criteria (geopolitieke, historische, sociologische...) voor de keuze van het aantal deelstaten. Toch mag gezegd worden dat de provincies globaal gezien socio-ekonomisch homogener zijn dan de taalgebieden.

De taalgrens is irrelevant als socio-ekonomische afbakening. Natuurlijk zijn er verschillen tussen Wallonië en Vlaanderen, maar ze worden aangedikt: er is meer dat Wallonië en Vlaanderen socio-ekonomisch bindt dan hen scheidt. De interne verschillen binnen Wallonië en Vlaanderen zijn groter dan onderling. Wallonië bijvoorbeeld met zijn 2 geïndustrialiseerde provincies en zijn 2 eerder agrarische provincies is allerminst een homogeen socio-ekonomisch gewest.

De zogenaamde Vlaamse en Waalse ekonomie is een fictie. In vele zogenaamde Waalse bedrijven zetelen Vlaamse beheerders en in zogenaamde Vlaamse bedrijven zetelen Franstalige beheerders. De eigenaars zijn vaak buitenlanders. Het kapitalisme past zich aan de politiek aan maar heeft in wezen geen vaderland. Ook het 'België van de twee snelheden' is een fictie, overigens uitermate misplaatst als slogan en schadelijk voor de kommunautaire verstandhouding. In elk gewest zijn er een hele reeks snelheden.

1.1.9. VEREENVOUDIGING VAN DE OVERHEIDSINSTELLINGEN.

Iedereen weet dat de gewestvorming van 1980 het organigram van de overheidsinstellingen ingewikkelder heeft gemaakt. Meerpilig federalisme betekent een vereenvoudiging en besparing door de vervanging van de gewestraden, van de gewestregeringen en van de gewestelijke administraties door instellingen op provinciaal niveau. Bovendien worden de provincies omgebouwd tot democratische deelstaten met ook hier een eenvoudiger organigram dan vandaag. Kortom, op alle niveaus zou meerpiligheid doorzichtiger en meteen democratischer structuren met zich

brengen. (Deze problematiek zal in een afzonderlijk dossier uitgediept worden).

1.1.10. MEERPOLIGHEID IS VERZOENBAAR MET KULTURELE AUTONOMIE.

Meerpolig federalisme is niet strijdig met de erkenning van de taalkundige en kulturele eigenheid van de Nederlandse, Franse en Duitse kultuurgemeenschap. Meerpoligheid tast in geen enkel opzicht de huidige taalgrenzen of de homogeniteit van de taalgebieden aan. Ook is het behoud van een raad van de Nederlandse, Franse en Duitse kultuurgemeenschap met autonome bevoegdheid voor cultuur en eventueel onderwijs volkomen verenigbaar met een meerpolig federalisme (zie punt 3.3.2.1). Dit wijkt weliswaar af van het territorialiteitsbeginsel maar ook in dit opzicht wensen we niet te dogmatisch te zijn en bepaalde realiteiten in dit land te erkennen.

1.1.11. MEERPOLIGHEID STROOKT BETER MET HET TERRITORIALITEITSBEGINSEL.

De territorialiteit is één van de beginselen van het klassiek federalisme : de deelgebieden zijn territoriaal geografisch afgebakend. De wetten van 1980 waarin gemeenschappen en gewesten elk een belangrijk aantal bevoegdheden hebben met een verschillend territorium wijken af van het territorialiteitsbeginsel. Meerpolig federalisme sluit beter aan bij het territorialiteitsbeginsel omdat de gemeenschapsbevoegdheden ingeperkt worden ten gunste van de provincies (die daarnaast uiteraard de gewestbevoegdheden krijgen).

1.1.12. EEN OPLOSSING VOOR BRUSSEL EN BRABANT WORDT VERGEMAKKELIJKT.

Een dualistisch federalisme schept een ernstig dilemma. Een federalisme met 2 benadeelt Brussel institutioneel en behandelt de Brusselaars in een zeker opzicht als tweederangsburgers. Deze formule stuit dan ook op algemeen verzet in Brussel en Wallonië. Een federalisme met 3 daarentegen waarin Brussel een scheidsrechtersrol ten opzichte van de andere gewesten zou vervullen roept veel verzet op in Vlaanderen. De uitweg is ook hier meerpolig federalisme. Indien men opteert voor het behoud van de eenheid van de provincie Brabant is het duidelijk dat die eenheid gemakkelijker gewaarborgd blijft in een meerpolig dan in een drieledig model. In een tweeledig model verdwijnt Brabant sowieso als entiteit (zie deel II).

1.1.13. BEVORDERING VAN DE KOMMUNAUTAIRE VERZOENING BINNEN DE POLITIEKE FAMILIES.

Zoals hoger geschetst heeft het dualisme tot jarenlange Vlaams-Waalse polarisering geleid. Eén van de gevolgen van die polarisering is de splitsing van de drie traditionele partijen. Deze toestand is een anomalie : in alle federale landen zijn de politieke partijen in een zekere mate nationaal gestructureerd.

Deze problematiek is fundamenteel want het bestaan van nationale partijen is een van de belangrijkste steunpilaren voor het behoorlijk functioneren van het federalisme. Het is logisch dat in een federale staat de partijen nationaal gestructureerd voor wat de nationale materies betreft en regionaal gestructureerd zijn wat de regionale materies betreft. Sinds enkele jaren worden dan ook toenaderingspogingen ondernomen.

Zo poogt de drukkingsgroep BPS-SPB de PS en de SP dichter bij mekaar te brengen. In de kristen-demokratische familie doen vooral de Jeunes PSC oproepen tot verzoening. En in de liberale familie doen o.m. de Vlaamse en Franstalige studenten verdienstelijk toenaderingswerk.

Hoewel vooral de jonge generatie in de verschillende ideologische families naar ernstige samenwerking streeft – wat hoopvol stemt – moet erkend worden dat globaal de toenadering beperkt en broos blijft. De grote handicap is hier opnieuw het dualistisch karakter van de staatshervorming die ook op partijpolitiek vlak de Waals-Vlaamse polarisering onderhoudt. In een meerpolig federalisme zou door de kommunautaire depolarisering de toenadering binnen de politieke families veel gemakkelijker worden.

Het probleem met meerpolig federalisme : de haalbaarheid.

Hét grote argument tegen meerpolig federalisme is de haalbaarheid. We stelden reeds dat de dualistische gewestvorming van 1980 nu eenmaal bestaat en dat de meeste partijleidingen tot nu toe weigeren het meerpolig federalisme ernstig te onderzoeken. Hier tegenover staat dat het meerpolig federalisme nog nooit zoveel bijval had als vandaag. In alle partijen (behoudens uiteraard de taalpartijen) zijn er stromingen ten gunste van zulk federalisme en dit evenzeer in progressieve als in conservatieve middens. Steeds meer politici evolueren in deze richting, ook al gebeurt dit nog te weinig in de openbaarheid.

De paradox is dus duidelijk : de democratische wens naar meerpolig federalisme groeit maar de meeste partijtoppen blijven doof...

De gekende Coudenberg-idee om de staatshervorming toe te vertrouwen aan een studiecentrum van politici en niet-politici zou een unieke kans bieden om eindelijk o.m. het meerpolig federalisme op wetenschappelijke en onvooringenomen wijze te laten onderzoeken.

De haalbaarheid van een studiecentrum is vandaag zeer twijfelachtig. Het is evenwel niet bewezen dat het regeerakkoord tot een blijvende kommunautaire pacifikatie zal leiden, zodat op termijn de mogelijkheid van een studiecentrum open blijft.

2) Een federalisme op basis van de wetten van 1980.

De grondige evaluatie van de verschillende federale hypothesen binnen de kommissie staats-hervorming heeft de principiële voorkeur voor meerpoligheid bevestigd en zelfs versterkt. Er zijn en blijven evenwel belangrijke argumenten voor een onderzoek naar een federalisering op basis van de wetten van 1980.

- We stelden reeds onder punt 1.1 dat de regionalisering en kommunautarisering van 1980 bestaat, evenals de regionale instellingen en administraties. We stelden ook dat de toppen van de meeste politieke partijen evenals het regeerakkoord vasthouden aan het dualisme;
- We dienen te erkennen dat de stelling dat een tweeledig federalisme in ons land tot separatisme of tot een bestendige konfliktsituatie zou leiden niet algemeen wordt gedeeld,

ook niet door burgers en politici die kommunautair gematigd zijn. Sommigen menen – volkomen te goeder trouw – dat na een afkoelingsperiode ook in geval van federalisme op basis van de wetten van 1980 een vernieuwde en hechte nationale cohesie en solidariteit mogelijk zal zijn.

- Ook in een model gebaseerd op de wetten van 1980 heeft de Coudenberg Groep belangrijke opties te verdedigen om de leefbaarheid van België te bevorderen : zoals we vooral in Deel III uitvoerig zullen schetsen : behoud van belangrijke politieke, sociale en economische bevoegdheden op nationaal niveau, formules van overleg en coördinatie tussen de gewesten, uitbouw van de provincies tot democratische en volwaardige beleidsniveaus.

De 'alles of niets' – strategie (eksklusieve belangstelling voor meerpoligheid) zou een historische vergissing kunnen zijn : niemand kan voorspellen of het dualistisch tij nog kan gekeerd worden. De nationalist en autonomisten in dit land vragen niet liever dan dat de Coudenberg Groep en gelijkgezinden zich eksklusief met meerpolig of provinciaal federalisme bezig houden zodat zijzelf vrij spel hebben inzake het dualistisch federalisme, vrij spel om de nationale cohesie maximaal uit te hollen.

Het innemen van een – subsidair – standpunt inzake federalisme op basis van de wetten van 1980 heeft ook strategische redenen. Coudenberg wenst een duidelijke link te leggen naar kommunautair gematigde politici die – terecht of ten onrechte, willens of nillens – een unionistisch georiënteerd twee- of drieledig federalisme betrachten. In alle grote partijen en vakbonden zijn er naast de extreme dualisten ook gematigde en unionistische 'dualisten'. Coudenberg reikt, verre van zich te marginaliseren, deze laatsten de hand. Overigens is het duidelijk dat hoe meer bevoegdheden en instanties in een dualistisch model worden opgesplitst, hoe geringer de kansen worden voor een meerpolig model.

Kortom, Coudenberg dient op twee terreinen actief te zijn : én een inzet voor meerpolig federalisme én subsidair, maar tegelijk, het verdedigen van unionistische en basisdemokratische formules in het huidige federaliseringsproces. In Deel III zullen we dan ook meermaals de link leggen met het regeerakkoord.

DEEL II : HET AANTAL GEWESTEN IN DE TWEE FEDERALE HYPOTHESEN.

2.1. Wat met Brabant ?

In beide federale hypothesen stelt zich de vraag of de provincie Brabant al dan niet in drie provincies dient gesplitst te worden. De Coudenberg Groep opteert voor het behoud van de huidige provincie Brabant omwille van de hierna besproken redenen.

2.1.1 BRABANT ALS HART VAN EUROPA.

Niet alleen Brussel maar heel Brabant is geroepen een Europese rol te spelen. Reeds vandaag zijn talrijke zetels van Europese en internationale instellingen, organisaties en ondernemingen over heel Brabant verspreid.

Niet alleen het geografisch vrij kleine Brussel maar heel Brabant kan uitgroeien tot het hart van Europa. Brabant heeft een dimensie vergelijkbaar met de Londense agglomeratie en is kleiner dan de Parijse agglomeratie.

2.1.2 DE EKONOMISCHE VERWEVENHEID VAN BRABANT.

Men kan moeilijk beweren dat Brussel een economische entiteit zou zijn. Het natuurlijke socio-economische hinterland van Brussel strekt zich uit tot ver in Vlaams en Waals-Brabant. De provincie Brabant vormt dan ook een natuurlijker economisch geheel dan drie mini-provincies.

2.1.3 BRABANT ALS BINDTEKEN TUSSEN TWEE KULTUREN.

Brabant is in de geschiedenis steeds een bindteken geweest tussen de Germaanse en Romaanse invloedssferen. Brabant heeft een aloude federale traditie en kan in een federaal België een onvervangbare middelpuntzoekende rol spelen. Brabant is een aangewezen ontmoetingsplaats voor de Nederlandse en Franse kultuurgemeenschappen. Brabant is ook een dam tegen elke afglijding naar konfederalisme en separatisme.

2.1.4 WAT WENSEN DE BRABANDERS ZELF ?

Als basisdemokratische federalisten hechten wij uiteraard veel belang aan de wensen van de betrokken bevolking. Welnu, uit een opiniepeiling (CEGEPRO/ICSOP) van 1985 blijkt dat de meerderheid van zowel de Vlaamse, Waalse als Brusselse Brabanders opteren voor de eenheid van de provincie, evenals voor het behoud van het taalstatuut van de gemeenten.

2.1.5 EEN BRABANTS GEWEST ALS OPLOSSING VOOR BEPAALDE KOMMUNAUTAIRE PROBLEMEN.

Het bestaan van een gewest Brabant lost een netelig kommunautair dilemma op. Van Vlaamse zijde is er – begrijpelijkerwijs – veel weerstand tegen het bestaan van een afzonderlijk Brussels gewest, gezien het franstalig overwicht in dit gebied.

Van franstalige zijde is er veel weerstand tegen te vergaande taalpariteiten te Brussel, gezien het franstalig overwicht.

Een gewest Brabant heeft deze politieke en psychologische nadelen van een gewest Brussel niet. In Brabant is er een volmaakt taalevenwicht op alle niveaus : bij de bevolking, bij de provincieraadsleden, bij de bestendige deputatie.

Coudenberg wil evenwel niet voorbijgaan aan een argwaan die zowel in Vlaanderen als in Wallonië leeft dat een Brabants gewest een de facto uitbreiding van Brussel tot heel Brabant zou betekenen. Dit is allerminst de bedoeling.

De huidige Brabantse entiteit bestaat vandaag en zij bedreigt geenszins de taalhomogeniteit, noch van Vlaams-Brabant, noch van Waals-Brabant. Anderzijds bevestigt Coudenberg zijn reeds vroeger gehuldigd standpunt : Brussel blijft beperkt tot de 19 gemeenten en aan de taalgrenzen of taalwetgeving wordt niet geraakt. Bovendien werd de mogelijkheid die het Coudenberg Rapport openliet voor een territoriale (niet taalkundige) uitbreiding van Brussel na onderzoek geschrapt. Het centrale gewest wordt dus Brabant, zoniet het huidige Brussel. Anderzijds wordt er niet geraakt aan de kulturele bevoegdheden van de Nederlandse en Franse kultuurgemeenschap. Dit betekent dat de gemeenschappen respectievelijk voor de Nederlandstalige en Franstalige Brabanders bevoegd blijven. Ook op dit vlak wordt de taal- en kulturele homogeniteit van de gemeenschappen dus volkomen geëerbiedigd.

2.2 Aantal gewesten in hypothese van meerpolig federalisme.

2.2.1 Reeds in het Coudenberg Rapport werden de provincies genomen als uitgangspunt voor het meerpolig federalisme. Deze keuze is niet dogmatisch, maar pragmatisch.

Dé provinciale structuren en instellingen bestaan. Overigens zijn nogal wat nationale en regionale diensten en instellingen reeds provinciaal gestructureerd. Onder punt 1.1.1 toonden we aan dat de provincies een sociologische realiteit zijn. Onder punt 1.1.5 en 1.1.7 stelden we dat het provinciaal bewustzijn verder zou groeien naarmate de provincies gedemocratiseerd en gevaloriseerd worden.

Ondanks de herschikking tijdens de Franse bezetting (einde 18de eeuw) om administratieve redenen, steunen de provincies gedeeltelijk op aloude historische gewesten. De huidige provincies zijn overigens ouder dan België, Wallonië en Vlaanderen zijn. Ook sociaal-ekonomisch zijn de provincies verdedigbaar als entiteiten (zie punt 1.1.8). Daarenboven vormen de 9 provincies een harmonisch en evenwichtig geheel, ook vanuit taalkundig oogpunt.

2.2.2 We zien geen enkel ernstig alternatief voor de provincies als basis van een meerpolig federalisme. Suggesties voor een indeling op basis van bijvoorbeeld vijf of zes gewesten werden nooit getoetst aan een democratische of sociologische realiteit. Mede hierdoor mislukte een plan van wijlen Antoon Spinoy voor een vijfledig federalisme. Suggesties voor twaalf of meer gewesten beantwoorden al evenmin aan de volkswil. Goochelen met gewesten zonder democratische basis lijkt ons autoritair en verwaand.

Dergelijke intellectuele 'spielereien' zijn wellicht goed bedoeld, maar zijn politiek onbruikbaar en ongepast. Men verwijt vandaag reeds aan het federalisme op basis van de provincies een gebrek aan realiteitszin. Goochelen met onbestaande deelgebieden behoort ten volle tot de 'science fiction' en schaadt de geloofwaardigheid van de strijd voor meerpolig federalisme. Coudenberg kiest dus voor het provinciaal federalisme als concrete toepassing voor België van ons principiële model (het meerpolig federalisme).

De term provinciaal federalisme wordt zoals zovele institutionele begrippen (het federalisme als dusdanig op de eerste plaats !) soms verkeerdelijk gebruikt in dit land. Daarom volgende verduidelijking :

- a) Provinciaal federalisme is geen provinciale decentralisatie (die een vorm van unitarisme is). Tussen beide begrippen is er geen gradueel maar een wezenlijk verschil. Wij zijn hoegenaamd niet verliefd op de huidige provincies die wij als bureaucratisch en weinig democratisch beschouwen. We wensen de provincies grondig te reorganiseren ten einde ze uit te bouwen tot basisdemocratische deelstaten. Konservatief oplanwerk is dus volstrekt onvoldoende;
- b) Provinciaal federalisme betekent uiteraard de vervanging van de huidige gewesten door de provincies. De Franse, Vlaamse en Duitstalige gemeenschappen blijven evenwel behouden met bevoegdheid voor cultuur (en eventueel onderwijs) (zie ook punt 1.1.10; 3.3.2.1 en 3.3.2.2);
- c) Als basisdemocratische federalisten zijn we voorstanders van een grondwettelijke mogelijkheid om het aantal provincies te vergroten of te verkleinen indien de meerderheid van de betrokken bevolking dit wenst.

2.3 Aantal gewesten in hypothese van federalisme op basis van de wetten van 1980.

Een klassiek drieledig (of vierledig) federalisme met Brussel als derde gewest wordt in Vlaanderen vrijwel unaniem afgewezen wegens taalkundige redenen (zie punt 2.1.5) en wegens het gevaar dat Brussel een scheidsrechtersrol zou vervullen tegenover de andere gewesten. Gezien dit gevaar, bestaat ook in Wallonië enige weerstand tegen een klassiek drieledig federalisme. Een uitweg kan ook hier zijn : Brabant als derde gewest.

De argumenten ten gunste van het behoud van de eenheid van Brabant (punt 2.1) gelden evenzeer in deze federale hypothese. Ook formeel-juridisch kan Brabant het derde gewest

worden in het kader van artikel 107quater, gezien ook vandaag de gewesten niet volledig samenvallen met de taalgebieden (het Duits taalgebied behoort tot het Waals gewest). Er is echter een politiek probleem dat de haalbaarheid van de formule 'Vlaanderen-Wallonië-Brabant' zeer twijfelachtig maakt.

Zodra men Vlaanderen en Wallonië als socio-ekonomisch gewest erkent, m.a.w. zodra men het nationalitair beginsel aanvaardt, zet men de deur open voor de splitsing van Brabant. Op grond van de nationalitaire logika hoort Vlaams-Brabant immers bij Vlaanderen en Waals-Brabant bij Wallonië. Vlaanderen en Wallonië zullen wellicht blijven pogen elk een deel van Brabant op te stropen (niet verwonderlijk gezien hun ekonomisch gewicht).

De stelling dat een drieledig federalisme met Brabant als derde gewest een stap kan zijn naar een provinciaal federalisme, gezien andere provincies (Luxemburg, Limburg,...) net zoals Brabant hun autonomie zouden opeisen, is intellektueel aantrekkelijk maar onzeker gezien de geschetste nationalitaire dynamiek.

Bovendien gelden de meeste bezwaren tegen een tweeledig federalisme evenzeer tegen een drieledig federalisme, behoudens het feit dat Brabant de Vlaams-Waalse dualiteit zou kunnen verzachten (hoewel ook dit laatste een hoop is, geen zekerheid).

Kortom, een drieledig federalisme (met Brabant als derde partner) is beter dan tweeledig federalisme, maar de duurzaamheid ervan is onzeker. Een federaal model op basis van artikel 107quater zal dus eventueel onvermijdelijk uitlopen op een federalisme met als partners : Vlaanderen, Wallonië en Brussel als hoofdstedelijk gewest, m.a.w. een dualistisch federalisme.

DEEL III : DE BEVOEGDHEIDSVERDELING.

3.1. Algemene beschouwingen.

3.1.1. De bevoegdheidsverdeling in de 2 federale hypothesen.

De bevoegdheidsverdeling die Coudenberg voorstaat wordt hier gezamenlijk behandeld voor de twee federale hypothesen (provinciaal en model op basis van de wetten van 1980). Uiteraard zal de verdeling verschillen gezien de deelgebieden verschillen : in het eerste model worden de gewesten vervangen door de provincies, terwijl in het tweede model er gewesten én provincies bestaan. Soms zullen toelichtingen ingelast worden die specifiek voor het dualistisch model gelden. Dit is wenselijk om te kunnen in pikken op de politieke realiteit van vandaag. We wensen meteen een belangrijk basisbeginsel in het dualistisch model duidelijk te stellen. In dit model dienen de provincies behouden te worden als volwaardig beleidsniveau met de passende democratisering en modernisering ervan. Coudenberg verwerpt het herleiden van de provincies tot een louter administratief niveau wat de vervanging zou betekenen van het Belgisch unitarisme door een Vlaams en Waals super-unitarisme. De provincies zijn een onontbeerlijk tegengewicht tegen Vlaamse en Waalse centraliseringstendenzen.

Hoewel we in deze nota geen systematische uitsplitsing maken van de bevoegdheden en taken die naar de provincies gaan in een model gebaseerd op de wetten van 1980, noch van de bevoegdheden die aan de gemeenten toekomen, stellen we in algemene zin dat we een versterking van de gemeentelijke en provinciale autonomie genegen zijn in het kader van het subsidiariteitsbeginsel. Konkreet betekent dit dat de regionale bevoegdheden en taken die in punt 3.3 besproken worden in een dualistisch model op optimale en evenwichtige wijze tussen de gewesten en de provincies dienen verdeeld te worden. Uiteraard blijven daarnaast de provincies en gemeenten hun huidige bevoegdheden en taken behouden.

3.1.2. Geen maximale autonomie voor de gewesten, maar een optimale bevoegdheidsverdeling.

Nationalistische en door het nationalisme beïnvloede middens vragen een 'maximale autonomie' voor de gewesten met behoud van de 'minimale regels tot behoud van de EMU'. Men hoort alsmar verder reikende eisen van (zogezegd) federalisme, over 'radikaal federalisme' tot konfederalisme of separatisme. Wie minder ver gaat in de autonomisering dan de betrokkenen wordt ambtshalve als 'unitaristisch' bestempeld.

De eenzijdige autonomistische benadering van de staatshervorming staat haaks op de federale filosofie. Deze filosofie gaat uit van een evenwicht tussen de machten en bevoegdheden van de verschillende beleidsniveaus. Coudenberg wenst voor de gewesten optimale, geen maximale bevoegdheden. De hamvraag is : welk beleidsniveau is best geschikt voor welke materies ? en niet : hoe kan men de Belgische staat maximaal uithollen en de Vlaamse en Waalse deelstaat maximaal versterken ?

Overigens is een zeer ruime autonomie van de gewesten ergens een illusie gezien de voortschrijdende Europeanisering van de overheidsbevoegdheden (1992!) en de internationalisering van de privé-sector. De Belgische onafhankelijkheid is reeds relatief, een Waalse of Vlaamse autonomie zou hoe dan ook nog relatiever zijn.

De eis voor vergaande economische autonomie leeft vooral bij de Waalse linkerzijde. Men stelt dat België de jongste jaren door de Vlamingen gedomineerd wordt ('l'état belgo-flamand'). De nationale staat zou het economisch herstel van Wallonië onvoldoende gestimuleerd hebben of zelfs verantwoordelijk zijn voor de sociaal-economische problemen in Wallonië. Sommige Vlamingen beweren dan weer dat de nationale staat Wallonië bevoordeelt. Wellicht ligt de waarheid in het midden? Er is geen systematische bevoordeling of benadeling van de gewesten.

De Waalse problemen zijn vooral een gevolg van een zeker konservatisme en inertie van financiële, economische en sociale middens en van natuurlijke handicaps (o.m. geografische). Overigens heeft de staatsstructuur in een markteconomie slechts een relatief belang ('het kapitalisme heeft geen vaderland').

Wallonië mag zich niet terugplooiën op zichzelf maar dient – net zoals Vlaanderen dit doet – zijn rechtmatige belangen te verdedigen op het nationaal niveau: regering, parlement, openbare diensten, belangengroepen... Overigens zijn er allerlei waarborgen tegen minorisatie op het nationaal vlak (paritaire ministerraad, bijzondere parlementaire meerderheden, paritaire topadministratie, arbitragehof).

3.1.3. Progressief of konservatief?

Het streven naar maximale autonomie voor de deelstaten wordt nogal eens voorgesteld als 'progressief'. Het pleiten voor het behoud van belangrijke nationale bevoegdheden zou 'konservatief' of zelfs 'reaktionair' zijn. Het tegendeel is waar wat de sociale en economische sektor betreft.

In deze kleiner wordende wereld worden volop muren gesloopt en bruggen gebouwd. Een schaalverkleining op sommige domeinen gaat hand in hand met een schaalvergroting op andere domeinen. In moderne federale staten wordt de autonomie van de deelgebieden vooral op economisch vlak ingeperkt. Men zoekt naar coördinatie op nationaal niveau in domeinen waar deze ontbreekt. Een eenzijdige klemtoon op regionale autonomie door sommigen in dit land die daarboven méér willen opsplitsen dan in andere federale landen het geval is, is niet progressief maar anakronistisch. Coudenberg wenst geen klokken terug te draaien maar ze juist af te stellen. We zullen in deze nota pogen aan te tonen dat enerzijds de wetten van 1980 – globaal gezien – te veel bevoegdheden nationaal heeft gehouden, maar dat anderzijds het huidige regeerakkoord te weinig bevoegdheden nationaal houdt.

3.1.4. Unionistisch federalisme.

Coudenberg is duidelijk een unionistisch (middelpuntzoekend) initiatief dat beoogt met de nationale cohesie. Gezien de hardnekkige druk van een minderheid in de richting van maximale regionale autonomie is een tegendruk noodzakelijk om een gezond federaal evenwicht te herstellen dat nu verbroken is. Een waarachtig federalisme is uiteraard unionistisch. In dit land waar het federalisme systematisch als middelpuntvliedend wordt voorgesteld, is het broodnodig het

middelpuntzoekend, unionistisch karakter van het federalisme al even systematisch te beklemtonen.

Het waarborgen van een efficiënt Belgisch niveau met belangrijke bevoegdheden is ook nodig om te vermijden dat België op de lange termijn zou gepletwalst worden tussen de machtshonger van het Waals en Vlaams gewest enerzijds en het belangrijker wordend Europees niveau anderzijds.

Ons federalisme is eveneens unionistisch in die zin dat ons inziens tegelijk met de staatshervorming initiatieven dienen genomen te worden ter bevordering van de menselijke verstandhouding tussen de taalgemeenschappen (zie punt 3.1.6). Unionistisch federalisme betekent ook overleg, samenwerking, coördinatie en solidariteit tussen de federale staat en de deelgebieden onderling op zoveel mogelijk domeinen.

Dit alles betekent geen heimwee naar het Belgisch unitarisme. Wij aanvaarden alle beginselen en konsekwenties van het klassiek federalisme zoals uitvoerig in het Coudenberg Rapport werd beschreven.

In deze nota zal blijken dat wij de gewesten ernstige bevoegdheden wensen te geven die ook budgettair gezien belangrijk zijn en vergelijkbaar met buitenlandse federale modellen. Ook menen we dat de 'Bundestreue' niet alleen voor de deelstaten geldt, maar ook voor de federale overheid. De federale overheid dient de gewestelijke bevoegdheden te eerbiedigen en mag de uitoefening ervan niet bemoeilijken of beletten. Ook dienen de deelstaten over de nodige financiële middelen te beschikken om hun bevoegdheden efficiënt te kunnen uitoefenen.

3.1.5. Basisdemokratisch federalisme.

Vele staatshervormers bekommeren zich nauwelijks of niet om de wensen van de bevolking. De bevolking zelf werd nooit geraadpleegd. Zelfs de parlementsleden hebben tot nu toe bijzonder weinig inspraak gekregen in de staatshervorming (zie ook punt 1.1.3 over de stemming van de wetten van 1980). Zo betreurt Coudenberg ten eerste dat het regeerakkoord inzake de bevoegdheden het parlement opnieuw in ruime mate aan banden legt.

Uit onderzoeken blijkt een grote verdeeldheid en verwarring bij de bevolking te bestaan over de institutionele toekomst van dit land.

Eén zaak is alvast duidelijk : er is in dit land geen democratische meerderheid – noch bij de franstaligen, noch bij de nederlandstaligen – voor een zeer vergaande autonomie van de gewesten op sociaal of economisch vlak.

Deze vaststelling is fundamenteel want een bepaald politiek milieu blijft de bevolking kneden in functie van structuren, terwijl voor ons structuren in functie dienen te staan van de mensen. De staatshervorming is er voor ons voor het welzijn van de mensen, niet van de structuren. De kampioenen van het federalisme in dit land streven al te zeer naar macht op zich, in plaats van zich af te vragen of de burger er gelukkiger en welvarender door wordt.

Federalisme is voor Coudenberg een middel, geen doel op zich. Federalisme heeft slechts zin indien het gepaard gaat met een verruiming en verfijning van de democratie. Politieke democratie begint voor ons aan de basis : in de wijken, gemeenten en provincies. Zo ook begint federalisme

bij ons aan de basis, met de bedoeling het bestuur zo dicht mogelijk bij de burger te brengen (basisdemocratisch federalisme).

Een ander belangrijk democratisch beginsel is de inspraak van de betrokken middelen bij de staats-hervorming. Zo dienen de provincies en de gemeenten mee te onderhandelen over de staats-hervorming omdat elke hervorming een directe weerslag heeft op hun werking. De vakbonden en de werkgevers moeten betrokken worden bij het onderzoek naar de al dan niet regionalisering van het tewerkstellingsbeleid, arbeidsbemiddeling en industrieel beleid. De leefmilieuorganisaties dienen betrokken te worden bij de al dan niet regionalisering van het milieubeleid enz..

3.1.6. Niet alleen een zaak van structuur, maar ook van mentaliteit.

We stelden hoger dat de discussies over de bevoegdheidsverdeling regelmatig stoten op autonomistische, nationalistische bijbedoelingen. Zo is de op het eerste gezicht verleidelijke stelling dat een zo groot mogelijke regionale autonomie nodig is om 'zo veel mogelijk wrijvingspunten tussen de gewesten' weg te nemen, vaak een valstrik.

Federalisering kan eventueel bepaalde wrijvingspunten wegnemen, maar kan evenzeer nieuwe wrijvingspunten doen ontstaan ten gevolge van de overlapping van initiatieven, wedijver tussen de gewesten, verspilling van middelen en andere coördinatieproblemen (zie ook infra). Indien men opsplitsing van materies als een geneesmiddel voor wrijvingspunten ziet kan men meteen het separatisme verdedigen, want er bestaan vandaag ook wrijvingen tussen de gewesten in materies die in elk federaal of zelfs konfederaal model hoe dan ook nationaal blijven (landsverdediging, telekommunikatie, openbaar vervoer, justitie, sociale zekerheid).

Kommunautaire wrijvingen worden niet zomaar weggenomen door opsplitsing. Kommunautaire verstandhouding is niet alleen een zaak van structuren, maar ook van mentaliteit. Geen enkele staats-hervorming is leefbaar zonder een 'hervorming van de geesten'. Dit land heeft nood aan mensen die 'bundelend federaal' 'Belgisch' en 'Europees' denken, dit is zich boven een eenzijdig-Waalse of eenzijdig-Vlaamse optiek stellen. Elke federale staat heeft naast middelpuntvliedende ook middelpuntzoekende krachten nodig.

Een grotere autonomie voor de gewesten dient dan ook samen te gaan met een versterking van de middelpuntzoekende krachten, met het bouwen van bruggen :

- een nationale regering en nationale parlementsleden die nationaal optreden;
- nationale politieke partijen of minstens een hecht overlegorgaan binnen de politieke families. In alle federale landen zijn er nationale partijen. De partijpolitieke apartheid in België bemoeilijkt een nationale reflex van de politici en leidt tot een te grote machtsconcentratie in hoofde van de nationale regering (omdat de partijen alleen regionale programma's verdedigen i.p.v. te streven naar een consensus binnen hun ideologische familie);
- behoud van een efficiënte nationale structuur van vakbonden, werkgeversorganisaties e.d.;
- initiatieven op het menselijke en psychologische vlak (talenkennis, uitwisselingen, media).

3.2. De aard van de bevoegdheidsverdeling.

3.2.1. EKSKLUSIEVE, KONKURRERENDE EN GEMENGDE BEVOEGDHEDEN.

Een duidelijker en eenvoudiger bevoegdheidsverdeling dan in de wetten van 1980 is een must. Ook minder bevoegdheidsverkaveling en homogener bevoegdheidspakketten voor de staat, de gemeenschappen en de gewesten zijn wenselijk.

Van centrifugale zijde wenst men in één adem naast die vereenvoudiging tevens zoveel mogelijk eksklusieve bevoegdheden (= verticale bevoegdheidsverdeling). Men stelt dat eksklusieve bevoegdheden van de gewesten hun autonomie verhogen : dit is niet steeds het geval (de praktijk en de rechtspraak in federale landen bewijzen dit) en overigens wenst Coudenberg een optimale autonomie voor de gewesten, geen maximale autonomie.

Men stelt ook dat eksklusieve bevoegdheden de bevoegdheidsconflicten vermijden. Dit laatste is een illusie. Vooreerst stelt men vast dat de bevoegdheden volgens uiteenlopende criteria worden omschreven zodat zij niet naast elkaar liggen, maar mekaar integendeel doorkruisen.

Daarenboven stelt men in de praktijk vast dat het beleid van een overheid binnen de grenzen van haar bevoegdheid een weerslag heeft op het door een andere overheid binnen de grenzen van haar bevoegdheid gevoerde of vooropgestelde beleid. Onze samenleving evolueert zo snel – zeker op economisch vlak – dat men onmogelijk alles in eksklusieve bevoegdheidspakketten kan insnoeren. Men kan alleen op papier een eksklusieve bevoegdheidsverdeling uittekenen die perfect in mekaar past en mekaar nergens raakt. In bepaalde federale landen evolueerden bevoegdheden die als exclusief bedoeld waren in de richting van gemengde of concurrerende bevoegdheden.

Ook het begrip 'exklusief' zelf dient genuanceerd : materies kunnen zeer overwegend eksklusief zijn maar zelden voor 100% (zelfs bijvoorbeeld onderwijs wordt geen totaal eksklusieve kommunautaire materie in het regeerakkoord; omgekeerd wordt bijvoorbeeld buitenlands beleid geen totaal eksklusieve nationale materie).

Wij zijn voor een pragmatische en soepele aanpak waarbij aanpassingen mogelijk blijken : per materie nagaan of eksklusieve (met de nuance die we hoger stelden), dan wel andere bevoegdheden wenselijk zijn. In sommige domeinen zijn nationale of regionale eksklusieve bevoegdheden wenselijk. In andere domeinen scheppen zij coördinatieproblemen en schaden zij de samenwerking tussen de gewesten en de staat en tussen de gewesten onderling. Overigens zijn federale landen nooit louter horizontaal of louter vertikaal in hun bevoegdheidsverdeling.

Inzake concurrerende bevoegdheden bestaan er uiteenlopende definities. Concurrerende bevoegdheden in de zin van kumulatief concurrerende bevoegdheden waarbij meerdere beleidsniveaus tegelijkertijd bevoegd zijn voor eenzelfde materie of eenzelfde aspekt van een materie (waarbij men dus volledig in mekaars vaarwater zit) zijn oninteressant. Gemengde bevoegdheden evenwel, waarbij de nationale staat basisnormen uitvaardigt en de gewesten deze normen uitvoeren en gebeurlijk aanvullen, dragen in nogal wat materies onze duidelijke voorkeur weg (= horizontale bevoegdheidsverdeling). Deze techniek veronderstelt een grote mate van samenwerking tussen de betrokken overheden en is dus uitgesproken middelpuntzoekend. In

enkele gevallen zullen we een techniek van gemengde bevoegdheden aanprijzen, waarbij de deelstaten de principiële bevoegdheid hebben maar waar de nationale staat coördineert en in sommige gevallen een initiatiefrecht behoudt.

3.2.2. INTERGEWESTELIJKE KOÖPERATIE OF NATIONALE KOÖRDINATIE ?

Bij de bespreking van de inhoudelijke bevoegdheidsverdeling zullen we aantonen dat een volledige regionalisering van materies als gezondheidsbeleid, industrieel beleid, leefmilieu en wetenschappelijk onderzoek, tot oversijpelingsseffekten, overlapping en versnippering van middelen en opbod tussen de gewesten leidt.

Om hieraan te verhelpen vergenoegen sommigen zich ermee te stellen dat de gewesten spontaan zullen samenwerken (het – theoretisch – aantrekkelijke 'koöperatief federalisme') zodat de nationale overheid geen coördinatiebevoegdheid hoeft te hebben. Deze stelling is naïef en gevaarlijk, zeker in een twee- of driedig model :

– in geval van tweeledig federalisme met zijn nationalitair opgevatte gewesten zijn er weinig redenen om aan te nemen dat de gewesten systematisch zouden samenwerken. Nationalitaire entiteiten zijn van nature middelpuntvliedend. De ervaring van de jongste jaren bevestigt dit. In plaats van samen te werken, werken de gewestelijke instanties meestal naast of tegen mekaar, hoewel er ook lichtpunten zijn die evenwel hun duurzaamheid nog dienen te bewijzen. In Brussel is er zelfs geen ernstige samenwerking voor het beheer van de persoonsgebonden materies. Het politiek beheer van de bikommunautaire instellingen dat nu precies op een intergewestelijke koöperatie steunt, was zozeer inefficiënt dat het regeerakkoord die formule liet vallen;

– coördinatie door de nationale overheid biedt zekerheid. Intergewestelijke koöperatie is per definitie vrijwillig, er is geen enkele waarborg dat ze er komt of dat ze stabiel blijft;

– koöperatie is inefficiënt : het zoeken van een vrijwillige consensus verloopt traag en bij gebrek aan consensus gebeurt er .... niets. Een eigen nationale instantie met beslissingsrecht is efficiënter;

– naar het buitenland toe dient de nationale overheid volgens ons uiteraard een coördinatiebevoegdheid te hebben zowel voor het economisch beleid als voor het toerisme, wetenschappelijk onderzoek... (zie infra);

– het afwijzen van een nationale coördinatie heeft natuurlijk een Waalse of Vlaamse nationalitaire bijbedoeling. Men wil maximale autonomie voor de deelstaten en minimale bevoegdheden voor België. Het bestaan van een Belgische instantie met beslissingsbevoegdheid is dan uiteraard hinderlijk.

Anderzijds dient men wel te vermijden dat de nationale coördinatie té veelomvattend zou worden, zodat de gewesten geen speelruimte meer zouden hebben. Coördinatie is geen unitarisme, laat staan centralisme. Bij de inhoudelijke bevoegdheidsverdeling zullen we dan ook de nodige nuanceringsaanbrengen. Uiteraard zijn we niet gekant tegen koöperatie van de deelstaten. Alleen stelden we dat dit onvoldoende is.

3.2.3. TOEGEWENZEN EN RESIDUAIRE BEVOEGDHEDEN.

Een exhaustieve bevoegdheidsverdeling is nodig om bevoegdheidskonflikten te vermijden. Ook indien men de bevoegdheden zoveel mogelijk aan de beleidsniveaus toewijst, dient men aan te duiden bij wie de residuaire bevoegdheid ligt.

In de meeste federale landen ligt het bevoegdheidsresidu bij de deelstaten. Dit is logisch omdat de meeste federale staten ontstonden uit een bundeling van afzonderlijke entiteiten. In België werkt men andersom en is het dan ook logisch dat de residuaire bevoegdheden (zoals in de wetten van 1980) bij het nationaal niveau blijven.

Men dient immers van de realiteit te vertrekken van een grotendeels unitaire staat die in verschillende fasen (1970, 1980, 1988) bevoegdheden overdraagt aan de gemeenschappen en gewesten. Er bestaan talloze nationale diensten, instellingen en raden. De ervaring leert dat elke opsplitsing jarenlange administratieve problemen met zich brengt (inzake de verdeling van het patrimonium en van de schulden, inzake de verdeling en overplaatsing van het personeel...). Men kan moeilijk doen alsof 'alles' opgesplitst is en de nationale overheid alleen nationale bevoegdheden krijgt. Sommige politici lijken wel blind voor de technische, praktische problemen van de bevoegdheidsverdeling. In 1980 heeft men onvoldoende oog gehad voor de technische werkelijkheid met alle gevolgen vandien. Vandaag dreigt men in nog ergere fouten te vervallen. Coudenberg wenst ernstige bezinning, liever dan jarenlange administratieve chaos door o.m. het spelen met de residuaire bevoegdheden. Het is dus om pragmatische, technische redenen en zeker niet om principiële redenen dat we de residuaire bevoegdheden nationaal wensen te houden.

De hardnekkigheid waarmee sommigen het toekennen van de residuaire bevoegdheden aan de gemeenschappen en gewesten bepleiten heeft (alweer) een autonomistische bijbedoeling : het zwaartepunt van de politieke macht maximaal verleggen van België naar Vlaanderen en Wallonië. Het verleggen van het bevoegdheidsresidu is voor de autonomisten overigens een noodzakelijke stap om verder te gaan naar een konfederatie en eventueel het separatisme toe en dit werd nog onlangs vanuit deze hoek aldus expliciet gesteld.

Nochtans moet het vraagstuk van de residuaire bevoegdheden gerelativeerd worden. Het bevoegdheidsresidu aan de gewesten toekennen klinkt autonomistisch, maar is dat beslist niet altijd in de praktijk (zie het voorbeeld van de Verenigde Staten). Hoe vollediger de lijst van de toegewezen bevoegdheden, hoe magender de residuaire bevoegdheden zullen uitvallen.

In een basisdemokratische geest wensen wij dat niet alleen de bevoegdheden van de nationale staat en de gemeenschappen en gewesten grondwettelijk zouden vastgelegd worden, maar evenzeer de bevoegdheden van de provincies en de gemeenten.

NB. : Het belangrijk beginsel van de hiërarchie van de normen zal in het kader van het dossier 'Konfliktenregeling' behandeld worden.

3.3. De inhoudelijke bevoegdheidsverdeling.

In dit land dat volop aan een hertekening van de bevoegdheden toe is, wordt de konkrete invulling van deze bevoegdheden méér dan belangrijk voor de kommunautaire vrede en het voortbestaan van dit land. Deze konkrete invulling is geen gemakkelijke klus, maar we doen hierna een poging gesteund op de beginselen die hoger werden uiteengezet. Een ideale klassifikatie van de materies bestaat niet. Elke partij, vakbond, drukkingsgroep, wetenschapper heeft zijn eigen klassifikatie. Ook onze rubricering (die omwille van de realiteitszin in ruime mate het jargon van de huidige wetgeving volgt en het regeerakkoord volgt) beweert dan ook niet volmaakt te zijn. We herhalen dat de financiële middelen en de fiskaliteit het voorwerp zullen uitmaken van een afzonderlijk dossier.

3.3.1. BEVOEGDHEDEN VAN DE NATIONALE STAAT.

Over een aantal aangelegenheden die ook in andere federale staten nationale materies zijn, bestaat ook in België weinig diskussie. Zij zullen dan ook niet nader toegelicht worden. We hebben het over :

- monetaire aangelegenheden : wisselkoers-, geld-, discontopolitiek; rente; controle op openbare financiële instellingen...;
- juridische aangelegenheden : justitie; burgerlijk recht; strafrecht; procesrecht; vreemdelingenstatuut...;
- kommunikatie : luchtvaart; zeevaart; spoorwegen; post; telefoon; telegraaf...;
- binnenlandse veiligheid : leger; rijkswacht; burgerbescherming.
- organisatie en personeelsstatuut van de diensten, instellingen en ondernemingen van de nationale staat.

Voor de andere materies lichten we systematisch de gewenste bevoegdheidsverdeling toe.

3.3.1.1. EKONOMISCHE EN MONETAIRE UNIE.

Vele diskussies over de bevoegdheidsverdeling vertrekken van het begrip 'economische en monetaire unie' (EMU). De bevoegdheden die nodig zijn om de EMU te verzekeren zouden nationaal blijven, de andere bevoegdheden zouden geregionaliseerd worden.

Coudenberg is niet erg gelukkig met het EMU-jargon. Beweren dat men de EMU moet handhaven in een federale staat is een pleonasme. De federaties ontstonden juist om monetair en economisch samen te werken. Daarenboven zijn de definities van de EMU zéér elastisch : voor sommigen is de EMU dermate beperkt dat een ruime autonomie van de deelstaten mogelijk is, voor anderen is de EMU dermate breed dat slechts een zeer beperkte gewestelijke autonomie mogelijk is.

Als basisbeginsel stellen we dat regionalisering van materies als kultuur, onderwijs, de zgn. persoonsgebonden materies e.d. de EMU niet bedreigen, maar dat in de economische sfeer

voorzichtigheid geboden is. Een vergaand economisch federalisme kan in papieren schema's, niet in werkelijkheid. Er is ruimte voor een regionale economische politiek, maar deze ruimte is begrensd.

Overigens is de Belgische economie zeer verweven en komplementair. Een 'Vlaamse' en 'Waalse' economie is een fictie. De intern-Vlaamse en intern-Waalse economische verschillen zijn groter dan onderling. Vlaanderen en Wallonië zijn mekaars belangrijkste handelspartners. Vergaand economisch federalisme zou voor alle gewesten nadelig zijn : Wallonië heeft belang bij een welvarend Vlaanderen zoals Vlaanderen belang heeft bij een welvarend Wallonië.

De voordelen van de EMU voor een land als België worden algemeen erkend en werden uitstekend samengevat in het verslag van het 'Studiecentrum voor de hervorming van de Staat' (30/05/'85).

Een economische en monetaire unie veronderstelt zowel een makro-economische als mikro-economische convergentie.

MAKRO-EKONOMISCHE KONVERGENTIE.

Dit betekent een gelijklopende ontwikkeling van de belangrijke economische doelstellingen : begroting, betalingsbalans , prijzen en inkomens. De eenheid van de strikt monetaire aangelegenheden (wisselkoers-, geld- en discontopolitiek; rente; nationaal toezicht op openbare financiële instellingen) wordt algemeen aanvaard. Meer discussie is er over de economische materies die zowel een monetair als economisch facet hebben.

Een nationaal prijzen- en inkomensbeleid bevat o.m. de energieprijzen, minimumlonen en lonenevolutie (indexering e.d.). Een nationaal toezicht op de omvang en de financiering van de budgettaire saldi is belangrijk. Het behoud van de EMU veronderstelt dat de nationale overheid een eventueel slecht gewestelijk beheer kan sanktioneren.

Inzake kredietbeleid impliceert de EMU dat de kredietmogelijkheid van de gewesten - zeker ook voor buitenlandse leningen - door de nationale overheid aan strikte voorwaarden worden onderworpen om opbodpolitiek inzake subsidies of het aantrekken van investeerders evenals het ontlopen van de financiële verantwoordelijkheid te vermijden. Eén en ander moet kaderen in een nationaal financieringsprogramma. Een nationale waarborg voor regionale leningen is uitgesloten.

MIKRO-EKONOMISCHE KONVERGENTIE.

Het betreft de eenheid van de markt : het vrije verkeer van goederen, diensten en produktiefactoren (arbeid en kapitaal) evenals de vrijheid van vestiging.

De marktintegratie veronderstelt nationale basisnormen om regionaal protektionisme en konkurrentievervalsing te vermijden. Deze spelregels betreffen :

- produktienormen en bescherming van de verbruiker;
- overheidssteun aan de ondernemingen;
- openbaar industrieel initiatief;
- fiskaliteit;
- overheidsbestellingen;
- konkurrentienormen

De marktintegratie en in het bijzonder de eenvormigheid van de konkurrentievoorwaarden vereisen dat materies als leefmilieu, wetenschappelijk onderzoek, energie e.d. gedeeltelijk nationaal blijven (zie infra). De nationale overheid is uiteraard ook bevoegd om de naleving van de Europese normen – die steeds belangrijker worden – door de gewesten te organiseren en te controleren.

De genoemde nationale basisnormen impliceren de mogelijkheid voor de nationale overheid tot sanktionering. Deze stof (evokatierrecht, arbitrage...) zal in het dossier over de konfliktenregeling onderzocht worden. Duidelijke nationale spelregels zullen voorkomen dat in het nationaal economisch beleid teveel met kompensaties en verdeelsleutels wordt gewerkt. Het is dus foutief te stellen dat een vergaande economische autonomie voor de gewesten nodig is omdat een nationale aanpak onefficiënt zou zijn. Overigens is het systematisch gebruik van kompensaties en verdeelsleutels onnodig voor een kommunautair evenwicht. Dit evenwicht dient globaal nagestreefd te worden, maar niet per dossier zoals vandaag te vaak gebeurt.

NB.: Het industriële beleid wordt behandeld onder punt 3.3.4.2. De buitenlandse economische betrekkingen (uitvoer e.d.) worden nader behandeld onder punt 3.3.1.4.

3.3.1.2. LANDBOUW.

Een regionalisering van de landbouw is economisch en funktioneel zinloos. Deze materie is grotendeels op Europees niveau geregeld. Een nationaal minister en een nationaal departement zijn dan ook nodig als gesprekspartners in de Europese ministerraad en t.o.v. de Europese administratie en als uitvoerder van de Europese beslissingen. Alle geledingen van het landbouwbeleid zijn sterk verweven zodat een bevoegdheidsverkaveling disfunktioneel zou zijn. Daarenboven is de taalgrens irrelevant inzake landbouw : de landbouwstreken staan volledig los van de taalgebieden.

3.3.1.3. SOCIALE WETGEVING.

Er bestaat in dit land een zéér ruime consensus voor het behoud van het nationaal karakter van de sociale zekerheid. Het is dé intermenselijke solidariteit bij uitstek. Algemeen wordt erkend dat de sociale bescherming en de tegemoetkomingen voor alle Belgen die in dezelfde omstandigheden verkeren, gelijk dienen te zijn (het is overigens ongepast hier te spreken in termen van geldoverdrachten van het ene naar het andere gewest, gezien het over solidariteit tussen mensen gaat). Op basis van ditzelfde 'gelijkheidsbeginsel' dient evenzeer het arbeidsrecht een nationale materie te blijven (individuele arbeidsovereenkomsten, CAO-wetgeving, arbeidsbescherming...). De arbeidersbeweging is terecht gehecht aan het nationaal karakter van de sociale wetgeving waarvan zij de historische grondlegger is. De eenheid van

de sociale wetgeving is ook belangrijk omwille van de economische unie : een regionalisering van de sociale wetgeving zou immers een weerslag hebben op de produktiekosten en – gezien de kleine dimensie van België – migraties veroorzaken.

3.3.1.4. BUITENLANDS BELEID.

De eenheid van het buitenlands beleid is een evidentie in een federale staat. Niet strijdig hiermee is de idee om de deelgebieden binnen het raam van hun bevoegdheden een medebeslissingsrecht te geven, mits de nationale overheid formeel als rechtspersoon optreedt t.o.v. het buitenland. Voor ons behoort immers alleen de nationale staat bevoegd te zijn voor de ondertekening van nationale verdragen of behoort de nationale staat minstens een voorafgaande toestemming te geven in geval de deelgebieden terzake bevoegd worden.

Ontwikkelingssamenwerking is eveneens een normale nationale materie in een federale staat. Dit belet uiteraard niet het nemen van lokale of regionale initiatieven, maar ten opzichte van het buitenland is een nationale cohesie nodig. Ontwikkelingshulp heeft overigens ook een economische neerslag. Regionalisering zou de know-how van de administratie verzwakken. Bovendien zijn er geen Vlaamse of Waalse visies op ontwikkelingssamenwerking, maar wel ideologische visies.

De buitenlandse economische betrekkingen dienen voor Coudenberg een nationale materie te zijn. In een typisch uitvoerland als België is deze eenheid een wezenlijk bestanddeel van de EMU. Dit is verzoenbaar met inspraak van en overleg met de gewesten voor bepaalde aangelegenheden. Het Coudenberg Rapport stelde reeds dat materies waarin in het buitenland de marketing essentieel is nationaal moet blijven o.m. omwille van de concurrentie. Verder stelde het Rapport dat versnippering van inspanningen tot katastrofale gevolgen leidt. In concreto wensen wij nationale normen voor de overheidstussenkomsten voor invoer en uitvoer (subsidies, verzekering...). Het FBH en de BDBH dienen nationaal te blijven. Wel krijgen de gewesten een inbreng en inspraak in deze diensten.

Een regionalisering van de BDBH is zonder meer belachelijk op het stuk van coördinatie, concurrentie, research en dokumentatie. Ook de prospectie en het aantrekken van investeerders in het buitenland moet nationaal gekoördineerd worden. We gaan akkoord met de betrokkenheid van de gewesten maar mits nationale cohesie en coördinatie.

We zijn natuurlijk niet gekant tegen gewestelijke (of lokale) zendingen naar het buitenland, maar wensen een coördinatie vanwege de nationale overheid. Gewestelijke 'handelsvertegenwoordigers' kunnen geen soort diplomatiek statuut opeisen en moeten onder de vleugels van de nationale overheid optreden. De zielige concurrentieslag en/of overlapping van 'Belgische', 'Waalse' en 'Vlaamse' zendingen in het buitenland heeft ons reeds genoeg belachelijk gemaakt en heeft investeerders afgeschrokken in plaats van aangetrokken. De gewesten pogen mekaars investeringen en bestellingen in het buitenland af te snoepen. Door een bepaalde Vlaamse zijde werd Wallonië zelfs voorgesteld als een stakersparadijs en oninteressant om er te investeren.

Het gelijktijdig propageren van een Belgisch, Waals en Vlaams label scheidt verwarring in het buitenland. Ons land moet in het buitenland met een Belgisch label (Made in Belgium...) naar

buiten treden omwille van de herkenbaarheid en de efficiëntie. Het reuze-sukces van het Belgisch label in o.m. de tekstielsektor is hiervan een illustratie. Ten slotte dient de nationale overheid bevoegd te zijn voor deelname aan internationale economische instellingen, mits overleg met de gewesten voor zover het regionale materies betreft.

De noodzaak van een nationale koördinatie werd toegelicht onder punt 3.3.2.

3.3.2. BEVOEGDHEDEN VAN DE GEMEENSCHAPPEN.

3.3.2.1. KULTUUR.

Kultuur is een materie voor de Nederlandse, Franse en Duitse kultuurgemeenschappen, gezien hun kulturele eigenheid en traditie. Ook de handelspubliciteit op radio en televisie, evenals de hulp aan de geschreven pers, die momenteel nog nationale bevoegdheden zijn, dienen gekommunautariseerd te worden.

De kulturele autonomie mag evenwel niet leiden tot een soort 'apartheidspolitiek'. Bovendien is het beheer van de bikommunautaire instellingen door de gemeenschappen samen een inefficiënte formule (gelukkig stapt het regeerakkoord hier van af).

In de sportwereld werden de nationale sportklubs gedwongen zich kommunautair op te splitsen om overheidssubsidies te kunnen genieten. Een vorm van onverkwikkelijke chantage die belangrijke bonden naast zich hebben neergelegd. Hier is een korrektie nodig die de vrije keuze van de bonden (nationale of regionale opstelling) waarborgt. Ook is er nationale cohesie nodig ten opzichte van het B.O.C. en ten opzichte van het buitenland.

Ook inzake toerisme is een korrektie van de wetten van 1980 nodig. Deze sektor werd ten onrechte als een kulturele aangelegenheid in de wetten van 1980 gerangschikt en aldus gekommunautariseerd. Toerisme is evenzeer een economische materie waarbij een gedeeltelijke nationale bevoegdheid en een nationale koördinatie wenselijk zijn (dit staat uiteraard het bestaan van lokale en regionale initiatieven niet in de weg). De kommunautarisering schaadt het imago van België in het buitenland : het Belgisch label 'verkoopt' beter dan een Vlaams of Waals label. Vlaanderen is weinig gekend in zijn huidige betekenis. Wallonië is nog minder gekend. De bureaus voor toerismepromotie moeten opnieuw nationaal beheerd worden : vandaag is er verwarring, dubbel gebruik en verspilling van middelen.

De privé-sektor heeft de vergissing van de toeristische opsplitsing beter ingezien dan de overheid, wat o.m. geïllustreerd wordt door de oprichting in 1986 van een nationale organisatie van touroperators voor toerismebevordering naar het buitenland toe.

De meeste problemen die we hoger schetsten kunnen wellicht opgelost worden door een ruim Vlaams-Frans-Duits kultureel akkoord. Het niet-bestaan van zulk akkoord – terwijl er kulturele akkoorden bestaan met ver afgelegen landen – is zonder meer een schandaal. Een kultureel akkoord holt de autonomie van de gemeenschappen overigens geenszins uit.

akkoorden bestaan met ver afgelegen landen – is zonder meer een schandaal. Een cultureel akkoord holt de autonomie van de gemeenschappen overigens geenszins uit.

3.3.2.2. ONDERWIJS.

Inzake onderwijs bestaan er twee denkrichtingen binnen Coudenberg. De ene richting is voorstander van de kommunautarisering van het onderwijs. Wel wenst men dat overleg zou gepleegd worden tussen de gemeenschappen al dan niet in het kader van een cultureel akkoord (betreffende uitwisselingsprogramma's, technische samenwerking...).

Daarnaast dienen bepaalde waarborgen en basisbeginselen in de grondwet opgenomen : de voorstellen in het regeerakkoord zijn bevredigend. Ten slotte dient ook de beroepsopleiding (in ruime zin) gekommunautariseerd te worden. De wetgeving van 1980 is terzake nog steeds niet volledig uitgevoerd.

De andere richting binnen Coudenberg wenst de onderwijsbevoegdheid toe te bedelen aan de provincies.

3.3.2.3. ORGANISATIE EN PERSONEELSSTATUUT VAN DE GEMEENSCHAPPEN.

De gemeenschappen zijn bevoegd voor de samenstelling, bevoegdheid, werking van en het toezicht op hun gedecentraliseerde diensten, instellingen en ondernemingen. Hetzelfde geldt voor het administratief en geldelijk statuut van het personeel dat zij tewerkstellen, evenwel met inachtneming van algemene nationale basisnormen die gelden voor heel het openbaar ambt.

3.3.3. BEVOEGDHEDEN VAN DE GEWESTEN. (*)

3.3.3.1. ONDERGESCHIKTE BESTUREN.

Het budgettair zeer belangrijk gemeente- en provinciefonds evenals het hulpfonds tot financieel herstel van de gemeenten kan volledig overgedragen worden aan de gewesten. Ook inzake het administratief toezicht op de provincies en de gemeenten is er ruimte voor een verdere regionalisering.

3.3.3.2. RUIJTELIJKE ORDENING, HUISVESTING, LANDINRICHTING, NATUURBEHOUD, BOSSEN, JACHT, VISVANGST, POLDERS EN WATERINGEN.

De ruimtelijke ordening betreft volgens de bepalingen van de wetten van 1980 o.m. stedenbouw, rooiplannen, aanleg en uitrusting van gronden, stadsvernieuwing en grondbeleid. De huisvesting omvat eveneens de politie van ongezonde woonegelegenheden. Onder de rubriek 'landinrichting en natuurbehoud' vallen o.m. ruilverkaveling, natuurbescherming, groengebieden, bossen, jacht, visvangst en visteelt, landbouwhydraulica, onbevaarbare waterlopen, ontwateringen, polders en wateringen.

(*) : In meerpolig federalisme zijn dit de provincies. In twee- of drieledig federalisme zijn dit de gewesten, maar bepaalde bevoegdheden of taken kunnen naar de provincies gaan, zoals toegelicht in punt 3.1.1.

Al deze materies zijn vandaag reeds grotendeels geregionaliseerd. De wetgever stelt wel een aantal uitzonderingen. De meeste van deze uitzonderingen kunnen geschrappt zodat een nog ruimere regionalisering mogelijk wordt. Wel is de klassifikatie van de materies door de wetgever vrij ongelukkig maar daar wordt in dit bestek niet nader op ingegaan.

3.3.3.3. ARBEIDSBEMIDDELING.

De arbeidsbemiddeling en de daaraan verbonden financiële tegemoetkomingen dienden volgens de wetten van 1980 geregionaliseerd te worden. Deze regionalisering is verdedigbaar. De wetgeving werd nog steeds niet ten volle uitgevoerd (o.m. de splitsing van de arbeidsbemiddeling van de RVA).

3.3.3.4. ORGANISATIE EN PERSONEELSSTATUUT VAN DE GEWESTEN.

Net zoals de gemeenschappen dienen de gewesten bevoegd te zijn voor de organisatie en toezicht op de gedecentraliseerde diensten, instellingen en ondernemingen. Hetzelfde geldt voor het statuut van het personeel dat zij tewerkstellen, met inachtneming van algemene nationale basisnormen die gelden voor heel het openbaar ambt.

3.3.4. GEMENGDE OF KONKURRERENDE BEVOEGDHEDEN VAN DE GEWESTEN EN DE NATIONALE STAAT.

3.3.4.1. PERSOONSGEBONDEN MATERIES EN TEWERKSTELLINGSPROGRAMMA'S.

Het begrip persoonsgebonden materies bestaat in de wetgeving maar is weinig functioneel. Ze worden omschreven als 'de vormen van sociale interactie die het welzijn van de menselijke persoon rechtstreeks beogen, voor zover die betrekking hebben op zijn persoonlijke leefwereld'. Het betreft : het gezondheidsbeleid (zorgenverstrekking en gezondheidsopvoeding) en de bijstand aan personen (gezinsbeleid, maatschappelijk welzijn, migrantenbeleid, mindervaliden...).

Als basisdemokratische federalisten zien wij zeker de zgn. persoonsgebonden materies en de tewerkstellingsprogramma's (plaatsing van werklozen) als materies waar het beleid zo dicht mogelijk bij de burger dient te staan. De gemeenten en provincies zijn hier de aangewezen beleidsniveaus en niet de gemeenschappen.

Daarnaast is een gedeeltelijke nationale bevoegdheid nodig. Een horizontale bevoegdheidsverdeling waarbij de nationale overheid basisnormen uitvaardigt en de lokale en regionale niveaus deze normen uitvoeren en aanvullen is aangewezen. De nationale overheid dient in sommige aangelegenheden een initiatiefrecht te behouden omwille van het algemeen belang en het schaalvoordeel (bijv. migrantenbeleid, aids-problematiek) en in te staan voor coördinatie. Overigens hebben de persoonsgebonden materies en tewerkstellingsprogramma's raakpunten met de (nationale) sociale zekerheid.

3.3.4.2. INDUSTRIEEL BELEID.

Het betreft een ganse waaier van doelstellingen en instrumenten : fiskale stimuli, subsidies, participaties, overheidsbestellingen, innovatief beleid, rekonversiebeleid. Het industrieel beleid is één van de belangrijkste pijlers van het economisch overheidsbeleid.

Een regionale economische politiek is tot op zekere hoogte wenselijk. Een volledige regionalisering is evenwel ongewenst en onmogelijk. Het industrieel beleid heeft overigens raakvlakken met het prijsbeleid, kommunikatie, vervoer, sociale zekerheid en andere nationale materies. De noodzaak van nationale basisnormen wordt algemeen erkend (zie punt 3.3.1.1). Dit is echter onvoldoende.

Coudenberg pleit naast deze basisnormen voor een nationale koördinatie en het behoud van een initiatiefrecht van de nationale overheid naast de initiatieven van de gewesten.

Vooraleer deze punten toe te lichten dient een woord gezegd over de vijf zogenaamde 'nationale economische sectoren' (steenkolmijnen, scheepsbouw en scheepsherstelling, glasverpakking, textiel, staal). De logika vraagt dat deze vijf sektoren institutioneel op dezelfde voet zouden behandeld worden als de andere sektoren en dus geregionaliseerd zouden worden binnen de perken die we infra zullen toelichten. De huidige regeling van de vijf nationale sektoren (nationaal beleid met regionaal aanrekenbare middelen) is een institutionele draak.

NATIONALE KOÖRDINATIE.

Eén van de nadelen van vergaand economisch federalisme is het verlies van schaalvoordeel. Een grote schaal biedt meer financiële mogelijkheden en betere aanwendingsmogelijkheden voor de produktiefactoren. Kleinschaligheid is wenselijk voor bepaalde materies, maar niet voor de economische basispijlers. België is op dat vlak – met zijn dimensie van een grote wereldstad – een minimale dimensie. Zowel in een provinciaal als in een dualistisch federaal model zit men met vrij kleine deelgebieden.

Een ander nadeel van vergaand economisch federalisme zijn de oversijpelingsseffekten, zeker in een zo verweven ekonomie als in dit land.

Het belangrijkste nadeel van vergaand economisch federalisme is wellicht de overlapping tussen de gewesten en de ermee verbonden verspilling en blinde wedijver. Hoe autonomer de gewesten op ekonomisch vlak worden, hoe meer men vaststelt dat ze alles zelf willen doen. Of is het niet ekonomisch absurd indien elk gewest zijn eigen luchtvaartindustrie, telekommunikatie... wil ? Buiten het industrieel domein stelt men dezelfde tendenzen vast : elk gewest zijn eigen atoomcentrum, identieke programma's van wetenschappelijk onderzoek, eigen waterwinning enz. We stelden in punt 3.2.2 dat sommigen zich ertoe beperken te stellen dat de gewesten spontaan zullen samenwerken en dat de Belgische Staat geen koördinatiebevoegdheid nodig heeft om overlapping, verspilling en wedijver tegen te gaan. Anderen redeneren zelfs koudweg groepsegoïstisch en zijn alles behalve solidair met de andere gewesten. Anderzijds dient wel herhaald dat nationale koördinatie voldoende ruimte aan de gewesten moet laten (zie punt.3.2.2).

NATIONAAL INITIATIEFRECHT.

We stelden reeds dat we geen dogmatische voorstanders zijn van concurrerende bevoegdheden, maar deze zaak pragmatisch bekijken. Het industrieel beleid is een domein waar deze concurrerende bevoegdheden noodzakelijk zijn. Een initiatiefrecht van de nationale staat naast dit van de gewesten – die in principe de initiatiefbevoegdheid hebben – is wenselijk in volgende gevallen :

- in sectoren waar duidelijke schaalvoordelen bestaan of waar te veel oversijpelingsseffekten bestaan;
- hetzelfde geldt voor hoogtechnologische sectoren (luchtvaart, ruimtevaart, kernenergie, informatica...) die overigens steeds meer geïnternationaliseerd worden;
- nationaal initiatiefrecht is ook nodig in de sectoren waar nationale overheidsbestellingen een overwegende rol spelen (telekommunikatie, openbaar vervoer...). Bestellingen van de nationale overheid vergen uiteraard een nationaal orgaan (vandaag de C.O.C.). Het toevertrouwen van nationale overheidsbestellingen aan de gewesten die de klus in overleg zouden klaren leidt tot chaos (zie de toelichtingen over koöperatie versus koördinatie, punt 3.3.2);
- een nationaal initiatiefrecht is ten slotte ook aangewezen in sectoren die zeer overwegend op de uitvoer zijn aangewezen, gezien een Belgisch label zwaarder weegt dan een Waals, Vlaams of Brussels label. Een mooi voorbeeld is de textielsector waar een volledige regionalisering in de sektor zelf algemeen wordt afgewezen. Dank zij de inspanningen van het nationale ITCB met zijn campagne 'Dit is Belgisch' ging de uitvoer en de binnenlandse verkoop pijlsnel de hoogte in. Met welk recht willen sommigen deze schitterende prestaties fnuiken door een té vergaande regionalisering ? Een ander voorbeeld zijn Flanders Technology en de Waalse tegenhanger Athena. Op zich zijn deze initiatieven verdienstelijk. Een actie op Belgisch niveau zou echter meer middelen en mogelijkheden geven.

In de federale staten stelt men reeds jarenlang een eenheidsstreven vast op economisch vlak. Iveren voor economische autonomie wordt elders als reaktionair weggelachen. In België willen sommigen op de vooravond van 1992 per se de omgekeerde richting uit. De privé-sektor (uiteindelijk de eerste betrokkenen) heeft de autonomistische tendens meestal niet gevolgd, behoudens vooral de VEV-leiding. Talrijke nationale initiatieven op industrieel vlak blijven bestaan, niet alleen beroepsorganisaties maar ook nationale beurzen, tentoonstellingen en campagnes blijven legio.

Samenvattend stellen we dus dat alleen een gedeeltelijke regionalisering van het industrieel beleid aanvaardbaar is. Op drie vlakken is een nationale bevoegdheid nodig : basisnormen, koördinatie, initiatiefrecht (naast de gewesten) in sommige gevallen.

De rol van de nationale overheid inzake de buitenlandse economische betrekkingen tenslotte werd reeds behandeld onder de rubriek 'buitenlands beleid' (punt 3.3.1.4).

3.3.4.3. ENERGIEBELEID.

De regionalisering van energieproductie, -lokalisatie en -aanwending is verantwoord. Andere aspecten van het energiebeleid dienen nationaal te blijven : sommige aspecten inzake tarifiering (gezien hun weerslag op de concurrentievoorwaarden), de aspecten van de distributie die afhankelijk zijn van internationale en nationale netwerken en de algemene bevoorradingspolitiek (strategische minima e.d.).

3.3.4.4. INFRASTRUKTUUR EN VERKEER.

Ook hier is alleen een gedeeltelijke regionalisering verantwoord omwille van de schaalvoordelen, oversijpelings effecten en coördinatieproblemen. Een nationale bevoegdheid blijft met name wenselijk voor internationale en grote nationale netwerken (hoofdwegen, spoorwegen, telecommunicatie, pijpleidingen, hoofdspanningsleidingen) evenals voor gelokaliseerde projecten van nationaal of internationaal belang (zeehavens, luchthavens,...).

Het regeerakkoord gaat te ver in de opsplitsing. Zo hebben wij grote reserves tegen de regionalisering van de hoofdwegen, waterwegen, zeehavens en buurtspoorwegen. De regionalisering van bijvoorbeeld de NMVB kan de noodzakelijke coördinatie tussen de NMBS en de andere maatschappijen van openbaar vervoer (sommigen verkiezen zelfs een fusie) slechts bemoeilijken. De gebruiker wordt wellicht de verliezende partij.

3.3.4.5. WATERBELEID.

Hier is - zoals in de wetten van 1980 - alleen een gedeeltelijke regionalisering wenselijk. De nationale overheid dient bevoegd te blijven voor bepaalde basisnormen en voor grote waterbouwkundige werken van nationaal belang.

3.3.4.6. LEEFMILIEU.

Het leefmilieubeleid heeft een weerslag op de economische unie (beïnvloedt de concurrentievoorwaarden) op het sociaal beleid, op het wetenschappelijk onderzoek enz... De meeste milieuproblemen zijn grensoverschrijdend en er zijn dan ook steeds meer Europese normen. Om al deze redenen is een volledige regionalisering van het leefmilieubeleid anachronistisch.

Een horizontale bevoegdheidsverdeling is aangewezen : de nationale staat en de Europese gemeenschap vaardigen basisnormen uit en de gewesten voeren de normen uit en vullen ze gebeurlijk aan. De nationale staat houdt een initiatiefrecht in sommige gevallen en coördineert.

3.3.4.7. WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK.

Het huidig onderscheid in de wetten van 1980 tussen het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek (nationale materie) en het toegepast wetenschappelijk onderzoek (regionale materie) is weinig functioneel. Dit mag echter geen voorwendsel zijn om het wetenschappelijk onderzoek volledig te regionaliseren. Het wetenschappelijk onderzoek dient gedeeltelijk nationaal te blijven om volgende redenen :

- bepaalde onderzoeksprogramma's gebeuren best nationaal omwille van de schaalvoordelen of omwille van hun verwevenheid met nationale materies. Een voorbeeld : het onderzoek naar de sociaal-ekonomische gevolgen van de invoering van nieuwe technologieën gebeurt best nationaal omdat deze technologieën nationale materies beïnvloeden zoals de sociale zekerheid (financiering, werkloosheid);
- de nationale staat neemt deel aan internationale wetenschappelijke instellingen en research;
- er bestaan verdienstelijke nationale wetenschappelijke instellingen. De ervaring bewijst dat een gezamenlijk beheer van deze instellingen door de gemeenschappen of de gewesten hoogst inefficiënt zou zijn;
- ook in andere federale landen heeft de nationale overheid ruime bevoegdheden inzake wetenschappelijk onderzoek. Een volledige regionalisering van het W.O. is in deze tijd van internationalisering anakronistisch.
- een nationale koördinatie van regionale initiatieven is broodnodig om verspilling van middelen en gelden evenals overlapping en wedijver te vermijden. Het is toch te gek dat de gewesten los van mekaar dezelfde projekten zouden uitwerken. Indien iedereen alles zelf wil doen, dan gebeurt er uiteindelijk soms niets.

We herhalen dat een vrijwillige samenwerking tussen de gewesten geen oplossing is : zie punt 3.3.2 over het wezenlijk verschil tussen nationale koördinatie en intergewestelijke koöperatie.

3.3.5. EVALUATIE VAN DE BEVOEGDHEIDSVREDELING IN HET REGEERAKKOORD.

Uit de bevoegdheidsverdeling die we in deze nota voorstelden (punt 3.3) blijkt duidelijk dat ook voor ons in de wetten van 1980 globaal gezien niet genoeg werd geregionaliseerd. Wij gaan akkoord met verdere regionaliserings- of kommunautarizeringsstappen inzake o.m. onderwijs, beroepsopleiding, voogdij ondergeschikte besturen, gemeente- en provinciefonds, organisatie en personeelsstatuut van gemeenschappen en gewesten, arbeidsbemiddeling, de vijf zogenaamde nationale ekonomische sektoren, infrastructuur.

Omgekeerd stelden we dat enkele aspecten van materies ten onrechte werden opgesplitst en terzake is dus een korrektie nodig : toerisme, buitenlandse ekonomische betrekkingen, gebrek aan nationale koördinatie en nationaal initiatiefrecht inzake industrieel beleid.

Terwijl men in 1980 globaal bekeken niet genoeg regionaliseerde, regionaliseert men nu in het regeerakkoord te veel. Dit is uiteraard het gevolg van de samenstelling van de regeringskoalitie waarin nogal wat krachten geen unionistisch en basisdemocratisch federalisme beogen, maar een maximale macht voor een Vlaamse en Waalse natie. De kohesie en efficiëntie van de nationale staat wordt minstens op volgende punten bedreigd :

1. Buitenlands beleid :

Coudenberg is ertegen gekant dat de deelgebieden zelfstandig verdragen afsluiten. Voor ons dient dit voorbehouden te blijven aan de nationale overheid of dient deze overheid toestemming te geven. Inzake buitenlandse economische betrekkingen was men in 1980 reeds te ver gegaan, nu is de nationale kohesie nog meer bedreigd. Gelukkig blijft het regeerakkoord hier nog vaag en is er ruimte om de nationale bevoegdheden te vrijwaren (zie punt 3.3.1.4).

2. Industrieel beleid :

Het ontbreken van nationale coördinatie en voldoende nationale initiatiefmogelijkheden wordt des te erger gezien de vijf zogenaamde nationale economische sectoren opgesplitst worden (zie punt 3.3.4.2).

3. Infrastructuur en verkeer :

Men wenst hier meer te federaliseren dan in een modaal federaal model gebruikelijk is : zeehavens, hoofdwegen, waterwegen, buurtspoorwegen (zie punt 3.3.4.4).

4. Wetenschappelijk onderzoek :

Terzake is het regionaliseringsdebat gelukkig niet afgelopen, maar bestaat er een gevaarlijke autonomistische tendens. Het gevaar voor versnippering is niet afgewend (zie punt 3.3.4.7).

* * *

De Coudenberg Groep neemt zich voor inzake deze knelpunten de politici en de publieke opinie te sensibiliseren in de hoop op een gunstige invulling en bijsturing van het regeerakkoord.

3.3.6. SAMENVATTING VAN DE BEVOEGDHEIDSVVERDELING

1) NATIONALE BEVOEGDHEDEN. (*)

- juridische aangelegenheden (331)
- kommunikatie (331)
- binnenlandse veiligheid (331)
- organisatie en personeelsstatuut van de nationale staat (331)
- economische convergentie (EMU) (3311)
- landbouw (3312)

- sociale wetgeving (3313)
- buitenlands beleid (3314) (inbegrepen ontwikkelingssamenwerking en buitenlandse economische betrekkingen, maar : inspraak van gemeenschappen en gewesten wat hun materies betreft)

2) BEVOEGDHEDEN VAN DE GEMEENSCHAPPEN (= Ned., Fr. en Duitse kultuurgemeenschap). (*)

- cultuur (3321), maar : Vlaams-Frans-Duits cultureel akkoord.
- onderwijs en beroepsopleiding (3322), maar : a) grondwettelijke waarborgen en basismatregelen; b) sommigen wensen onderwijs aan de provincies toe te wijzen.
- organisatie en personeelsstatuut van de gemeenschappen (3323).

3) BEVOEGDHEDEN VAN DE GEWESTEN. (*)

[in meerpolig federalisme = de provincies; in 2- of 3-ledig federalisme = de gewesten, maar bepaalde bevoegdheden of taken kunnen naar de provincies gaan : zie punt 311]

- voorgedij ondergeschikte besturen + gemeente- en provinciefonds (3331)
- ruimtelijke ordening (3332)
- huisvesting en landinrichting (3332)
- bossen, jacht, visvangst (3332)
- polders en wateringen (3332)
- arbeidsbemiddeling (3333)
- organisatie en personeelsstatuut van de gewesten (3334)

4) GEMENGDE OF KONKURRERENDE BEVOEGDHEDEN VAN DE GEWESTEN EN VAN DE NATIONALE STAAT. (*)

- persoonsgebonden materies (3341)
- tewerkstellingsprogramma's (3341)
- industrieel beleid (3342)
- energiebeleid (3343)
- infrastructuur en verkeer (3344)
- waterbeleid (3345)
- leefmilieu (3346)
- wetenschappelijk onderzoek (3347)

(*) Zoals gesteld onder punt 311 behouden de provincies en gemeenten minstens hun huidige bevoegdheden en taken (naast bijkomende bevoegdheden en taken).

**Persoonlijkheden, niet principes
brengen een tijdperk in beweging.**

(Oscar Wilde)

Wang Belgium - Zweefvliegtuigstraat 10 - 1130 Brussel - Tel.: 02/244.22.11